

**”PERHEPESÄ – LÄMPÖINEN KUIN OMA KOTI”
ESITTELYMATERIAALI PERHEPESÄSTÄ**

Hannele Kaakinen &
Susanna Venäläinen
Opinnäytetyö
Kevät 2014

SISÄLTÖ

JOHDANTO.....	5
1 PERHEKESKUSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN SUOMESSA	7
1.1 Kehittämistyön lähtökohdat	7
1.2 Kehittämistyö käytännössä.....	9
1.3 Järjestöt mukana kehittämistoiminnassa	11
2 HYVIEN KÄYTÄNTÖJEN JUURUTTAMINEN JA LEVITTÄMINEN	14
2.1 Juurruttaminen ja levittäminen käytännössä	14
2.2 Työvälineiden käyttö juurruttamisessa	17
3 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	19
4 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN.....	20
4.1 Kehittämistarpeen tunnistaminen ja kehittämishankkeen ideointi.....	20
4.2 Esittelymateriaalin luonnostelu	22
4.3 Esittelymateriaalin kokoaminen	23
4.3.1 Esittelymateriaalin väliarvioinnit	27
4.4 Esittelymateriaalin viimeistely	29
5 ESITTELYMATERIAALIN JA OHJAUSRYHMÄTYÖSKENTELEN ARVIOINTI.....	31
5.1 Tavoitteiden toteutumisen arviointi	31
5.1.1 Informatiivisuus	33
5.1.2 Kiinnostavuus.....	34
5.1.3 Selkeys	35
5.1.4 Ohjausryhmätyöskentely.....	36
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	39
7 POHDINTA	43
LÄHTEET	47
LIITTEET	52

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Hannele Kaakinen & Susanna Venäläinen

Opinnäytetyön nimi: ”PerhePesä – lämpöinen kuin oma koti” Esittelymateriaali PerhePesästä.

Työn ohjaajat: Pirkko Pietilä & Päivi Onkalo

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2014 Sivumäärä 52 + 5 liitettä

Opinnäytetyömme oli kehittämishanke, joka koostuu opinnäytetyön raportista ja tuotteesta eli esittelymateriaalista. Kehittämistehtävämme oli suunnitella ja kehittää Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:lle informatiivinen, kiinnostava ja selkeä esittelymateriaali PerhePesän kokonaisuudesta toimijalähtöisessä yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa. Esittelymateriaalin tarkoitus on toimia työvälineenä Voimaperhe-hankkeen aikana kehitetyn PerhePesän toimintamallin juurruttamisessa ja levittämisessä.

Esittelymateriaalin suunnitteleminen ja kehittäminen eteni tuotekehitystyön vaiheiden mukaisesti. Avainasemassa kehittämishankkeessa oli yhteistyö PerhePesän kehittäjien kanssa. Ohjausryhmätyöskentelyn avulla saimme kerättyä tarvittavan informaation esittelymateriaalia varten. Asiasisällöltään esittelymateriaali jakautuu seuraaviin alueisiin: PerhePesän kehittämisen lähtökohtiin, toimintamallin esittelemiseen ja ohjaajan rooliin. Opinnäytetyömme raportin tietoperusta koostuu perhekeskustoiminnan kehittämisestä sekä hyvien käytäntöjen juurruttamisesta ja levittämisestä.

Tuotteesta saadun palautteen pohjalta esittelymateriaalista tuli onnistunut. Sen koettiin auttavan uuden toimintamallin esittelemisessä ja juurruttamisessa. Esittelymateriaali saavutti asettamamme tavoitteet sekä vastasi yhteistyökumppanimme tarpeisiin.

Asiasanat: tuotekehitys, ohjausryhmätyöskentely, levittäminen, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, esittelymateriaali, PerhePesä

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree program in Social Service

Authors: Hannele Kaakinen & Susanna Venäläinen

Title of thesis: PerhePesä – warm as own house. Presentation material about PerhePesä.

Supervisors: Pirkko Pietilä & Päivi Onkalo

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2014

Number of pages: 52+ 5 appendix pages

Our thesis was a development project that was divided into two different sections. These sections are the thesis report section and the product section which is also known as presentation material. Our developing target was to plan and create informative, interesting and clear presentation material about PerhePesä for Mannerheim child welfare organization with the help of PerhePesä development team. Presentation material we delivered has planned to be use as a tool for PerhePesä working model distribution purposes. PerhePesä working model is developed during the VoimaPerhe-project.

Desingning and development of the presentation material went as it was planned in the beginning of the project. In the key position of our success was co-operation with the developers of PerhePesä-project. With the help of steering group we were able to collect all the necessary information to the presentation material. In completed presentation material you can find divided content by following sections: PerhePesä development points, introduction of PerhePesä-working model and the role of steering group. In the thesis report section we included information about family centre activity development processes and information about delivering good practices.

Feedback of our presentation material has been positive. With the presentation material it's now easy to demonstrate and distribute a new PerhePesä working model. We feel that we were able to produce presentation material that achieved all the targets set in the beginning of the project.

Keywords: Product-development, steering group working, diffusion, presentation material, Mannerheim child welfare organization, PerhePesä

JOHDANTO

Sosiaali- ja terveysalan toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi viime vuosina. Palvelujärjestelmässä on ongelmia esimerkiksi työnjako- ja yhteistyökysymyksissä sekä palveluiden tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamisessa. Valtioneuvoston tekemän periaatepäätöksen mukaan sosiaalipalvelujärjestelmän toimintatapoja on uudistettava, jotta väestölle voidaan tarjota riittävät palvelut muuttuvassa tilanteessa. Keskeistä palvelurakenteiden ja toimintojen kehittämiseksi ovat palveluiden varmistaminen yhteistyössä sekä työtapojen uudistaminen. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin liittyvien ongelmien lisääntymisen vuoksi nykyisiä palvelurakenteita ja työkäytänteitä tulee arvioida sekä luoda uudenlaisia työmalleja. Näihin haasteisiin on vastattu muun muassa Hyvät käytännöt -ohjelmassa 2004–2007 kiinnittämällä huomiota ammatillisen osaamisen kehittämiseen, alan kehittämistoiminnan parantamiseen ja teknologian tarjoamiin mahdollisuuksiin. (Julkunen & Haverinen 2004, 2–3.)

Osana sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista kehittämishanketta Kastetta toteutetussa palveluinnovaatiohankkeessa 2007–2011 vahvistettiin palvelujärjestelmän uudistumiskykyä luomalla Hyvät käytännöt -innovaatioympäristö, joka mahdollistaa palveluinnovaatioiden luomisen, levittämisen ja käyttöönoton. Hyvät käytännöt -innovaatioympäristön avulla asiantuntijoilla ja palvelun käyttäjillä on mahdollisuus luoda uusia palvelumalleja ja saada tukea niiden arviointiin. Innovaatioympäristön tavoitteena on, että paremmat toimintakäytännöt otetaan laajaan käyttöön. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008a, hakupäivä 26.1.2014.)

Sosiaali- ja terveysministeriö toteutti vuosina 200–2007 yhdessä yhteistyökumppanien kanssa perhepalvelujen kumppanuusohjelman, joka uudisti lasten ja perheiden peruspalvelujen toimintakulttuuria ja toimintatapoja. Kumppanuusohjelman aikana kehitettiin perhekeskustoimintamalli, joka vahvistaa julkisen ja yksityisen sektorin, järjestöjen, vapaaehtoistoimijoiden, seurakunnan ja perheiden kumppanuutta. Ohjelman tavoitteena oli vahvistaa vanhemmuutta ja perheiden hyvinvointia sekä yhteiskunnan lapsi- ja perhemyönteisyyttä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, hakupäivä 6.5.2012.)

Oulun kaupunki sekä sosiaali- ja terveystyöjärjestöt käynnistivät yhteisen viisi vuotta kestävä EHKÄISEVÄN TYÖN KÄRKIHANKKEEN ESKO:n vuonna 2009. Hankkeessa oli mukana useita eri järjestöjä ja julkisen sektorin toimijoita, joiden resursseja ja osaamista koottiin ehkäisevän työn kehittämiseksi. ESKO-hankkeeseen kuului eri ikäkausiin keskittyviä hankkeita. Yksi näistä on Voimaperhe-hanke, joka keskittyi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseen ja edistämiseen. Hanke pyrki vahvistamaan julkisen ja järjestöpuolen yhteistyötä lasten ja perheiden palvelujen tuottamisessa. Tämän lisäksi hankkeessa kehitettiin myös ehkäisevän työn toimintamalleja lasten ja perheiden parissa toimiville toimijoille. Voimaperhe-hanketta hallinnoi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry. (ESKO-kumppanuushanke 2012, hakupäivä 6.5.2012.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin ja valtakunnallinen kansalaisjärjestö, jonka tehtävänä on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on yhteensä 10 piiriä, joista yksi on Pohjois-Pohjanmaan piiri. Piiri tekee tiivistä yhteistyötä alueen kuntien ja järjestöjen kanssa, ja sen toimintaperiaatteisiin kuuluu muun muassa ammattilaisten kumppanuus ja yhteistyöhakuisuus. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto Pohjois-Pohjanmaan piiri 2014a,b, hakupäivä 28.1.2014.) Voimaperhe-hankkeen kehittämistyössä tavoitteena on ollut kehittää ehkäisevän työn alueellinen toimintakonsepti. Tämän konseptin pilotointi käynnistyi Meri-Toppilan alueelta, missä on vastattu lapsiperheiden tarpeisiin kolmannen sektorin ja kunnan yhteistyöllä. Toimintakonseptiin kuuluvat muun muassa työmenetelmien ja työvälineiden kehittäminen ja alueelle kehitettävä matalankynnyksen toiminta. (Suomen sosiaali ja terveys ry, hakupäivä 28.1.2014.)

Voimaperhe-hankkeen aikana on vastattu lapsiperheiden tuen tarpeeseen perustamalla matalankynnyksen toimintamalleja lapsiperheille ja heidän parissaan toimiville ammattilaisille. Yksi näistä matalankynnyksen toimintamalleista on PerhePesä, jota kehittämishankkeen yhteistyökumppanina toimiva Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry on kehittänyt yhdessä Oulun kaupungin ja alueen muiden toimijoiden kanssa. (Sarvela & Martikainen 2013, hakupäivä 28.1.2014.) Kehittämishanke toteutettiin suunnittelemalla ja tuottamalla esittelymateriaali PerhePesästä yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa.

1 PERHEKESKUSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN SUOMESSA

Perheiden elinolot ja niiden muutokset määrittävät lasten ja perheiden palvelutarpeita. 2000-luvun lapsiperheiden elinoloja määrittävät muun muassa maahanmuutto, muutto-liike, työn ja perheen yhteensovittaminen, toimeentulo-ongelmat ja köyhyys. Muutoksi-en vaikutukset koskettavat tavalla tai toisella kaikkia lapsiperheitä. Viime vuosina on oltu huolestuneita lasten ja nuorten syrjäytymisestä sekä vanhempien voimavarojen riit-tävyydestä. Kasvatustehtävän tueksi perheet tarvitsevat paikkoja ja palveluita, joissa he saavat tietoa lapsen hyvinvointia ja terveyttä edistävästä toimintatavoista. Lapsiperhei-den muuttuneisiin palvelutarpeisiin vastataan luomalla perhekeskuksia, jotka toimivat lähellä perheiden arkea tasoittaen lasten elinoloihin liittyviä hyvinvointi- ja terveyseroja. Tavoitteena on osallisuutta vahvistamalla lisätä vanhempien voimavaroja, synnyttää lapsen kasvua tukevia yhteisöjä ja integroida perheet yhteiskuntaan ja näin edistää ter-veyttä ja hyvinvointia. Perhekeskuksesta onkin tullut nykyaikainen tapa järjestää lapsi-perheiden palvelut. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 3, 16–17.)

1.1 Kehittämistyön lähtökohdat

Kehittämistyöllä on usein tarkoitus luoda muun muassa uusia toimintatapoja, tuotteita ja palveluja ympäristön ja omien tarpeiden pohjalta (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 11). Kehittämistyön avulla etsitään järkeviä mahdollisuuksia ottaa käyttöön uusia toi-mintatapoja, ja yleensä kehittäminen kohdistuu esimerkiksi palvelujärjestelmällä tuotet-taviin palveluihin, toimintakäytäntöihin ja prosesseihin (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 21, 55).

Kehittämiseen liitetään usein tutkimus, joka tarjoaa perusteita toiminnalle, jolloin onnis-tumisen mahdollisuudet paranevat. Tutkiva kehittäminen voidaan ymmärtää muun mu-assa työskentelytavaksi, jossa tärkeä rooli kehittämisen yhteydessä on tutkimuksella, tutkimustiedolla tai tiedon tavoittelulla. (Heikkilä ym. 2008, 23.) Ojasalon, Moilasan ja Ritalahden (2009, 19) mukaan tutkimukselliseen kehittämistyöhön kuuluu ongelmien ratkaisua ja uusien ideoiden, käytäntöjen, tuotteiden tai palveluiden tuottamista ja to-teuttamista. Pääpaino on käytännön kehittämistehtävän saavuttamisessa. Dokumentoin-

nin ja julkisuuden avulla mahdollistetaan uudenlaisen ammatillisen tiedon luominen, mikä toimii myös hyvänä perustana tuleville kehittämishankkeille. (Ojasalo ym. 2009, 19.)

Aiheen tuntemuksen lisäksi tutkimuksellisessa kehittämistyössä tarvitaan myös projektityön ja kehittämisen osaamista (Ojasalo ym. 2009, 20). Projektia voidaan kutsua myös sanalla hanke, joka tarkoittaa aikataulutettua, tietyillä panoksilla kestäviin tuloksiin pyrkivää tehtäväkokonaisuutta. Jokaisella hankkeella on tavoitteet, joiden avulla kuvataan muutosta, joka hankkeella pyritään saavuttamaan. Hankkeen tavoitteisiin pyritään laatimalla suunnitelma, johon kirjataan hankkeen aloitus, toteutus ja toteuttajat sekä se milloin hanke päätetään ja millä tavalla. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 25). Kehittämisosuamiseen kuuluu esimerkiksi vuorovaikutus, verkostoituminen ja tiedon tuottaminen. Keskeistä kehittämistyössä on osata soveltaa, muokata ja luoda uusia ratkaisuja. (Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti 2008, 20.)

Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, joka edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Yksi tapa tukea sosiaalisia prosesseja on mahdollistaa toimijoiden osallistuminen kehittämiseen. Toimijalähtöisyydessä korostuvat ihmiskeskeinen sekä kontekstuaalinen suunnittelu. Ihmiskeskeinen suunnittelu huomioi käyttäjien tarpeet, kun taas kontekstuaalisella suunnittelulla varmistetaan tuotteen käytettävyys aidossa toimintaympäristössä. Kehittämistoiminnan sosiaalisia prosesseja voidaan tukea myös toimijalähtöisellä suunnittelulla, jolloin kaikki kehitettävään asiaan liittyvät tahot osallistuvat suunnitteluprosessiin. (Toikko & Rantanen 2009, 89, 95.)

Toimijalähtöisessä kehittämisessä lähtökohtana on, että kehittämistoimintaa toteuttavat ne, joiden elämään kehittämistoiminta liittyy. Toimijoiden osallistuminen on keskeistä kehittämistoiminnan onnistumisen kannalta. Toimijalähtöisessä kehittämisessä on tunnistettavissa eri tasoja, jotka osoittavat millä tavoin he osallistuvat kehittämistoimintaan. Toimijat voivat toimia tiedontuottajina, jolloin kerättyä tietoa käytetään kehittämisprosessin ohjaamisessa kohti heidän tavoitteitaan. Tietoa hyödynnetään myös tuotteen kehittämisessä, jotta se vastaisi paremmin käyttäjien tarpeita. Tietoa voidaan kerätä konsultoimalla toimijoita, jolloin heitä kuullaan oman todellisuutensa parhaina asiantuntijoina. Toimijat voivat myös osallistua konkreettisesti kehittämistoimintaan, jolloin heidän näkemyksensä ohjaavat kehittämisprosessia antaen realistisen käsityksen tavoittees-

ta ja sen saavuttamisen keinoista. Kehittämistoiminta voidaan nähdä myös avoimena prosessina, jolloin tavoitteita ja tuloksia ei tiedetä etukäteen, vaan ne määritellään yhteisen prosessin aikana. Tällöin kehittäminen etenee yhteisen vuorovaikutuksen varassa ilman, että tarkkaa suuntaa tiedettäisiin. (Toikko & Rantanen 2009, 95–97.)

1.2 Kehittämistyö käytännössä

Suomessa perhekeskustoimintaa on kehitetty 2000-luvun taitteesta alkaen kolmessa vaiheessa. Kehittämisen ensimmäinen vaihe käynnistyi, kun Espoon kaupunki ja Diaconia ammattikorkeakoulu yhdessä uudistivat neuvolan perhevalmennuksen Leksandin mallin mukaan. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 20.) Leksandin malli on kehitetty Ruotsissa, josta perhekeskus on alun perin lähtöisin. Vuonna 1996 Leksandin kunnassa järjestettiin valtakunnallinen verkostotapaaminen, jossa päätettiin luoda kohtaustapaaminen vanhemmille kuntien ja maakuntien yhteistyönä. (Bing 2011, 17.) Leksandin mallilla tarkoitetaan ryhmämuotoista perhevalmennusta, jossa perheet tapaavat ennen synnytystä 8–9 kertaa sekä saman verran synnytyksen jälkeen aina lapsen yksivuotispäivään saakka. Perhevalmennus järjestetään yhteistyössä äitiys- ja lastenneuvolan, sosiaalitoimen, varhaiskasvatuksen ja kolmannen sektorin yhteistyönä. Ryhmätoiminnan tavoitteena on antaa vanhemmille neuvoja ja tietoa, sekä tarjota paikka vertaistuen muodostumiselle. (Johansson 2011, 69.)

Perhekeskustoiminnan kehittämisen toinen vaihe käynnistyi valtakunnallisesti koordinoituna sosiaali- ja terveysministeriön asettamasta PERHE -hankkeesta, joka toteutettiin vuosina 2005–2007 osana sosiaalialan kehittämishanketta (Halme ym. 2012, 20). PERHE -hankkeella vastattiin Valtioneuvoston periaatepäätöksessä sosiaalialan tulevaisuuden turvaamiseksi asetettuihin tavoitteisiin. Hanke toteutettiin julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä. (Viitala, Kekkonen & Paavola 2008, 11.) Hankkeen päämääränä oli luoda eri toimijoiden aikaisempaa tiiviimpään kumppanuuteen, perheiden vahvuuksien, omien voimavarojen ja vertaistuen hyödyntämiseen perustuva paikallisella tasolla toimiva perhepalveluverkosto tai perhekeskustoimintamalli. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, hakupäivä 6.5.2012.) PERHE -hankkeeseen osallistui lähes sata kuntaa, jotka rakensivat toiminnan yhteiseksi viitekehyykseksi vision perhekeskuksesta. Vision mukaan perhekeskus on paikallisesti kehittyvä toimintamalli. Perhekeskus muodostuu sekä perheiden kohtaamispaikasta että perhepalveluverkostosta, johon kuuluu kunnan,

järjestöjen, seurakunnan ja yksityisen sektorin toimijoita. Toiminnan lähtökohtana on vanhemmuuden vahvistamisen kautta edistää lapsen hyvinvointia ja terveyttä. Vanhemmuutta vahvistetaan parhaiten matalan kynnyksen peruspalveluissa, joissa tavoitetaan kaikki lapsiperheet. Perhekeskuksessa eri alojen ammattilaiset tekevät yhdessä työtä vanhempien kanssa edistääkseen lapsen kasvua ja kehitystä sekä tukeakseen perheen arkea. Yhteistoiminta näiden toimijoiden välillä uudistaa palvelurakenteita. Monialainen yhteistyö edesauttaa siirtymään korjaavista palveluista edistävään ja ehkäisevään toimintaan. (Viitala ym. 2008, 22–23; Halme ym. 2012, 3, 15, 20.)

Perhekeskustoiminnan kolmas kehittämisvaihe käynnistyi, kun perhekeskuksen kehittäminen sisällytettiin hallitusohjelmaan vuonna 2007. Varsinaisesti kehittämistoimintaa toteutettiin sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelma Kasteen 2008–2011 vetämänä. (Halme ym. 2012, 21.) Lapsiperheiden palvelujen parantaminen lähti ajatuksesta, että sektorikohtaiset uudistukset eivät enää riitä vaan perus- ja erityispalvelut on nivottava yhteen ja tuotava suoraan lasten ja nuorten kehitysympäristöihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008b, 33–34, hakupäivä 23.1.2014.) Tämän hetkinen Kaste ohjelma 2012–2015 jatkaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen kehittämistä asiakaslähtöisinä palvelukokonaisuuksina ohjelmakaudella 2008–2011 luotujen hyvien käytäntöjen mukaisesti. Keskeisenä lähtökohtana on vahvistaa hyvinvointia edistävää ja ongelmia ehkäisevää toimintaa. Tavoitteiksi on asetettu erityispalvelujen tuominen peruspalvelujen tueksi lasten normaaleihin kasvu- ja kehitysympäristöihin sekä perhekeskustoiminnan laajentaminen perheiden, kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 22–23, hakupäivä 22.1.2014.)

Perhekeskustoiminnan kehittäminen on huomioitu myös nykyisessä hallitusohjelmassa 2011–2015. Hallitusohjelman yhtenä painopistealueena on köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen. Tavoitteeseen pyritään muun muassa vähentämällä syrjäytymistä ja ehkäisemällä sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien syntyä. Kansalaisjärjestöjen roolia ennaltaehkäisevässä työssä korostetaan ja niiden toimintaedellytyksiä vapaaehtois- ja vertaistuen, auttamistyön ja erityispalvelujen tuottajina vahvistetaan. Toimenpiteeksi esitetään myös sosiaali- ja terveystalouden vahvistaminen ja uudistaminen. Lapsiperheiden osalta se tarkoittaa muun muassa perhekeskustoiminnan laajentamista. (Valtioneuvosto 2011, 7–10, hakupäivä 20.1.2014.)

Perhekeskustoiminnan kehittäminen jatkuu edelleen. Halmeen, Kekkosen ja Perälän (2012, 22) mukaan perhekeskustoiminnan kehittämisen haasteena on selkiyttää, mikä asema perhekeskuksella on lapsi- ja perhepalvelujen kokonaisuudessa, mitä palvelukokonaisuuksia kutsutaan perhekeskuksiksi, ja mitkä palvelut siihen kuuluvat. Jatkossa henkilöstön yhteistä osaamista tulee vahvistaa niin, että perhekeskustoiminnasta muodostuu asiakaslähtöinen, perheiden osallisuutta ja lapsen kasvua tukeva kokonaisuus. Johtamisen ja työn tekemisen haasteena nähdään se, kuinka monialainen yhteistyö ja yhteisistä toimintakäytännöistä sopiminen saadaan kiinnittymään osaksi ehkäisevää työtä sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteensovittamista. (Halme ym. 2012, 22.)

1.3 Järjestöt mukana kehittämistoiminnassa

Ajankohtaiset yhteiskunnalliset ongelmat ovat lisääntyneet ja kasvattaneet palvelun tarvetta. Palveluiden saantimahdollisuudet eivät kohtaa tätä lisääntynyttä tarvetta. Tämän vuoksi on syntynyt erilaisia sosiaali- ja terveystalouden järjestöjä, joiden tarkoituksena on tukea ja edistää kansalaisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. (Vuorinen, Särkelä, Perälähti, Peltosalmi, Peisa, Londén & Eronen 2005, 109.) Järjestöt määritellään kansalaisjärjestöiksi, joiden toiminta toimii vapaaehtoistoiminnan mahdollistajana ja vertaistuen tarjoajana. Kansalaisjärjestöjen keskeisimpiä tehtäviä on tarjota ihmisille osallistumisen, liittymisen ja sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksia. Lisäksi järjestöt toimivat palveluiden tuottajina, joista suurin osa on erityisryhmille suunnattuja palveluita. (Eronen, Londén, Perälähti, Siltaniemi & Särkelä 2005, 86–87.) Järjestöjen tehtäviin kuuluu myös olla mukana vaikuttamassa yhteiskunnan kehityssuuntiin. Muutokset ihmisten hyvinvoinnissa ovatkin motivoimassa järjestöjä vaikuttamistyössä. (Vuorinen ym. 2005, 50.)

Järjestöillä on suuri merkitys myös syrjäytymisen ehkäisijänä. Yhdistysten jäsenenä on usein vaikeissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä, joille järjestöt voivat olla ainoa paikka, jossa he voivat kokea muun muassa sosiaalista vuorovaikutusta ja yhdessäoloa muiden ihmisten kanssa. Kansalaistoiminnan ylläpito ja osallistumisen mahdollisuuksien antaminen ihmisille onkin sosiaali- ja terveysjärjestöjen keskeinen tehtäväalue. (Vuorinen, Särkelä, Peltosalmi & Eronen 2007, 13,15.) Kansalaistoiminta määritellään Nykysuomen Sanakirjassa (1988, 188) henkilön julkisena toimintana yhteiskunnassa tai yhteisön

jäsenenä erilaisissa yhdistyksissä ja kansalaisjärjestöissä. Harju (2003, 10) määrittelee kansalaistoiminnan rajatummin ja täsmällisemmin ihmisen aktiivisena toimintana itsestä ulospäin, yhdessä toimien, yhteiseksi hyväksi.

Järjestöjen kautta on mahdollista tavoittaa erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisryhmiä, ja luoda osallisuuden kokemuksia antamalla mahdollisuus lähiympäristöön kiinnittymiseen. Järjestöjen toimintaa voidaankin luonnehtia merkittäväksi ennaltaehkäiseväksi toiminnaksi. (Vuorinen ym. 2007, 13.) Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma 2007–2011 on ohjannut kansalaisjärjestöjä ja julkista sektoria kehittämään yhdessä lapsiperheille tarkoitettuja ennaltaehkäiseviä ja varhaisen puuttumisen toimintamuotoja. Ohjelman tavoitteena oli muun muassa tukea lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointia, vähentää syrjäytymistä ja lisätä osallistumismahdollisuuksia. Ohjelmassa todetaan, että perheiden hyvinvoinnin takana on toimiva ja tasapainoinen vanhemmuus. Toimenpiteeksi esitettiin, että lapsiperheitä tuetaan luomalla perhekeskusmallin mukainen palvelujärjestelmä, jossa kansalaisjärjestöt ja julkinen sektori tekevät yhteistyötä. (Valtioneuvosto 2007, hakupäivä 18.1.2014.)

Valtionhallinnon ohjelmaohjauksen lisäksi myös yhteiskunnallisten ongelmien muutokset ovat saaneet aikaan kuntien ja järjestöjen yhteisiä hankkeita. Yhteisillä hankkeilla on haettu ratkaisuja ongelmiin ja tarpeisiin. On huomattu, että ongelmat tarvitsevat uudenlaisia lähestymis- ja toimintatapoja, joita voidaan synnyttää eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä. Rajat ylittävä yhteistyö erilaisten verkostojen kanssa luo kasvualustaa uusille innovaatioille. Innovaation syntymisen ehtona on, että yhteistyö on avointa eikä erilaisuutta nähdä työtä estävänä tekijänä. (Möttönen & Niemelä 2005, 16–164.)

Oulussa toteutettu Ehkäisevän työn kärkihanke ESKO on järjestöjen ja kaupungin välinen yhteistyöhanke. ESKO:n Voimaperhe osahanke on koonnut yhteen lasten ja nuorten parissa toimivia järjestöjä sekä kuntatoimijoita. Voimaperhehankkeessa on kehitetty alueellista ehkäisevän työn mallia, jolla tarkoitetaan varhaisessa vaiheessa peruspalveluita tai asiakkaan toimintamahdollisuuksia täydentävää järjestövetoista toimintaa. Järjestölähtöinen ehkäisevä toiminta voi olla esimerkiksi vapaaehtoisuuteen perustuvaa vertaistoiminnan järjestämistä tai ammatillisempaa toimintaa. Voimaperhehankkeessa kehitetyssä PerhePesä toimintamallissa on kyse ammatillisesti ohjatusta vertaistoiminnasta, jossa tavoitteena on yhteistyössä alueen eri toimijoiden kanssa tukea vanhem-

muutta ja edistää lasten hyvinvointia sekä turvallista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Sarvela 11.2.2011, Voimaperhe-hankkeen työpäperi.) PerhePesä on järjestövetoista matalankynnyksen toimintaa lapsiperheille, jossa yhdistyvät perhekahvilatoiminta, avoin kohtaamispaikka perheille, omaehtoisen toimimisen mahdollisuudet ja yhteistyöverkosto perheiden parissa toimijoille. PerhePesän toimintaa kehitetään ja toteutetaan yhteistyössä alueen muiden järjestö- ja kuntatoimijoiden kanssa. (Sarvela & Martikainen 2013, hakupäivä 28.1.2014.)

Möttönen ja Niemelä (2005, 163) toteavat, että paikallisen hyvinvointipolitiikan kannalta on myönteinen asia, että järjestöjen ja kuntien yhteistyöllä tuotetaan seuduille taloudellisia resursseja, uusia toimintatapoja sekä sosiaalisia innovaatioita. Nämä puolestaan edistävät hyvinvointisektorin toimintaa. (Möttönen & Niemelä 2005, 163). Sosiaali- ja terveydenhuollon Kaste-ohjelmassa on kuluneen toimintakauden aikana kiinnitetty enemmän huomiota järjestöjen ja kuntien väliseen yhteistyöhön. Hankkeet ovat jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa pyrkineet löytämään järjestötoimijoita mukaan kehittämistyöhön sekä hyödyntämään järjestöjen tuottamaa toimintaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 47.) Järjestöjen ja yhdistysten osaaminen täydentää kuntasektoreiden palveluita. Yhteistoiminta järjestöjen ja kuntasektorin välillä vahvistaa tasavertaisuutta palveluiden tuottamisessa. (Sarvela & Martikainen 2013, 24.)

2 HYVIEN KÄYTÄNTÖJEN JUURUTTAMINEN JA LEVITTÄMINEN

Hyvät käytännöt käsitteestä ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Käsite on peräisin liikemaailmasta, mutta se on levinnyt myös sosiaalipalveluiden järjestämiseen. (Arnkil, Spangar & Jokinen 2007, 22.) EU:n sisäisessä keskustelussa käytetään paljon hyvät käytännöt -käsitettä. Käsitettä käytetään hallinnon, koulutuksen sekä sosiaali- ja terveystalouden onnistuneiden hankkeiden toimintamalleja kehittäessä ja lopputuloksia kuvattaessa. Ensisijaisesti hyvät käytännöt -käsite ymmärretään sosiaalialalla työn kehittämisen välineenä. (Korhonen, Julkunen, Karjalainen, Muuri & Seppänen-Järvelä 2007, 44.)

Hyvät käytännöt voivat olla toimintamalleja tai toimintatapoja, interventioita ja työmenetelmiä, jotka tekevät työstä mielekkäämpää, hyödyllisempää ja sujuvampaa. Ne voivat olla aivan uusia tai jo hyviksi havaittuja käytäntöjä, joilla päästään hyviin tuloksiin. (Korhonen ym. 2007, 44.) Julkunen ja Haverinen (2005,4) toteavat, että sosiaalialalla hyvien käytäntöjen päämääränä on uudistaa sosiaalipalveluja ja sosiaalityötä kokoamalla, arvioimalla ja välittämällä tietoa hyvistä ja vaikuttavista työmenetelmistä ja työkäytännöistä. Osana Sosiaalialan kehittämissuunnitelmaa toteutettiin vuonna 2004–2007 kehittämissuunnitelma hyvien käytäntöjen järjestelmän luomista ja juurruttamista varten. Ohjelman ydintehtäviin kuului muun muassa tuottaa käsikirjoja, jotka tuovat esille hyviä käytäntöjä ja levittää tietoa monikanavaisesti. (Julkunen & Haverinen 2005, 4.)

2.1 Juurruttaminen ja levittäminen käytännössä

Hyvien käytäntöjen levittämisen ajatuksena on, että ensin kehitetään jokin hyvä käytäntö ja kun käytännön hyvyys on todettu, se siirretään jollain keinoin normaaliin toimintaan tai toisaalle (Arnkil, Spangar & Jokinen 2007, 24). Hyvät käytännöt -ohjelman hankesuunnitelmassa muistutetaan, että sosiaalipalveluiden laadun ja tehokkuuden parantamiseen ei riitä pelkästään, että tietoa levitetään vain sosiaalialan ammattilaisille. Lisäksi tarvitaan myös monipuolista tukea tiedon ja hyvien käytäntöjen käyttöönottoon, johon sopivia työvälineitä ovat asiantuntijaverkostot, koulutukset, konsultoinnit ja mo-

nipuoliset tiedonvälityskanavat. (Julkunen & Haverinen 2005, 4.) Juurruttamisprosessin tavoitteena on levittää ja tehdä tunnetuksi kehittämishankkeiden parhaita tuloksia ja kokemuksia. Juurruttamisella tavoitellaan muutosta ajatteluun ja toimintaan. Muutoksen tueksi tarvitaan tietoa ja vuoropuhelua. Asenteiden muuttamiseen ei riitä vain tiedonvälitys, vaan se vaatii kanssakäymistä, arvo- ja asennemaailmojen vertailua sekä kasvokkain välitettyjä kokemuksia. (Hänninen, Koivunen & Paaso 2001, 44.)

Kehittämistoiminnan tuloksena syntyvien hyvien käytäntöjen juurtumiselle täytyy luoda edellytykset jo heti kehittämisen alkuvaiheessa. Kehittämistyöstä ja juurruttamisesta on hyvä tehdä heti alussa suunnitelmat, jossa päätetään esimerkiksi työnjako ja vastuunottajatahot. Kehittämistoiminnan alkuvaiheessa juurruttamissuunnitelmat jäävät väistämättä yleiselle tasolle, mutta jo silloin on hyvä miettiä väyliä ja keinoja kehittämistyön tulosten juurruttamiseen. Kehittämistoiminnan aikana on myös hyvä pysähtyä arvioimaan ollaanko kehittämässä sellaista toimintamallia, jolla on edellytykset jäädä elämään. Uuden toiminnan juurruttamisella on hyvät mahdollisuudet onnistua, kun lähtökohtana on yhteisesti havaittu kehittämistarve ja sen pohjalta rakennettu kumppanuus. Jos yhteisiä kehittämiskohteita ryhdytään pohtimaan vasta kumppanuuden perustamisen jälkeen, kehittämistyö ja juurruttaminen jäävät helposti erillisiksi. (Peltola & Vuorento 2007, 58–61.)

Voimaperhe-hankkeessa kehittämistyön tulosten juurtumiseen kiinnitettiin huomiota tukemalla toimijoiden kehittämistyötä erilaisilla työkaluilla, työskentelymenetelmillä ja koordinoinnilla. Hankkeessa kehittämistyö toteutui kaksikulotteisesti sekä välittömänä että välillisenä kehittämistoimintana. Välitön kehittäminen tapahtui klusteritoiminnan kautta, johon kuului klusterityökokousten koordinoiminen, verkostojen kokoaminen, erilaiset foorumit ja seminaarit. (Sarvela & Martikainen 2013, 5.) Peltolan ja Vuorenon (2007, 69–71) mukaan kehittämishankkeella tulee olla ohjausryhmä, joka koostuu kehittämistoiminnassa mukana olevien organisaatioiden johtotason edustajista. Ohjausryhmän tehtäviin kuuluu kehittämishankkeen toiminnan ohjaus ja valvonta. Ohjausryhmällä on merkittävä rooli myös juurruttamisen onnistumisessa. Ohjausryhmän jäsenillä tulee olla riittävästi asiantuntemusta, kontakteja ja vaikutusvaltaa, jotta he pystyvät viemään eteenpäin juurruttamista koskevia päätöksiä. Juurruttamista voi vaikeuttaa liian suppea tai liian laaja ohjausryhmä. Liian suppean ohjausryhmän kontaktit ja verkostot voivat olla riittämättömiä juurruttamisen onnistumisen kannalta. Liian laajan ohjaus-

ryhmän toiminta taas voi olla sitoutumatonta ja hajanaista, koska ohjausryhmän jäsenten on vaikea löytää yhteistä linjaa. (Peltola & Vuorento 2007, 69–71.)

Voimaperhe-hankkeessa välillisen kehittämisen tavoitteena oli synnyttää uusia toimintamalleja ja kokeiluja, sekä tukea niiden suunnittelemista, valmistelua, toteuttamista ja eri tahojen välistä yhteistyötä. Hankkeessa kehitettiin järjestöjen ja kaupungin välistä vuoropuhelua, yhteisiä toimintatapoja ja tasavertaista kumppanuutta alueellisten toimijoiden kesken. Hankkeessa muodostetut alueelliset yhteistoimintaryhmät mahdollistivat yhteisen vuoropuhelun ja toiminnan tavoitteista sopimisen, toteuttamisen ja arvioinnin. (Sarvela & Martikainen 2013, 5, 8–9)

Juurruttamista edistää kumppanitoimijoiden tiivis yhteistyö sekä aidon kumppanuuden rakentaminen. Tämä edellyttää sitä, että kumppanit tutustuvat toisiinsa ja suunnittelevat toimintaa yhteisissä tapaamisissa. Kumppaneiden on myös tärkeää saavuttaa yksimielisyys kehittämistyön tavoitteista, sisällöstä ja keinoista. Kumppaneiden täysipainoinen sitoutuminen yhteistyöhön on varmempaa jos se tarjoaa kaikille osapuolille merkittävää hyötyä, jota ei voitaisi saavuttaa erillään toimiessa. Juurtumisen edistämisen kannalta vaikutusmahdollisuuksien antaminen myös niille tahoille, joiden toimintaan tulosten toivotaan juurtuvan, on tärkeää. Juurruttaminen lähtee siis toiminnasta, jonka täytyy olla kaikkien osapuolten kannalta järkevää, tarvelähtöistä, osallistavaa ja hyödyllistä. Tällöin kumppaneiden kiinnostus toiminnan jatkamiseen on varmintä. (Peltola & Vuorento 2007, 59–60.)

Kehittämistoiminnan tulosten juurtumiseen osaksi organisaatiota vaikuttaa se, kuinka etäällä tai kaukana kehittämistyö on organisaation perustoiminnasta. Kun hanke on perustettu vastaamaan nimenomaan organisaation perustoiminnan puutteisiin, juurruttamisen onnistuminen on todennäköistä. Jos taas kehittämistoiminta ei ole keskeinen organisaation perustehtävän kannalta, juurruttamisen onnistumiseksi on tärkeää löytää kehittämistyön aikana organisaatiota hyödyttäviä tekijöitä. Kehittämistyön aikana tulisi kiinnittää huomiota siihen, minkälaisen toiminnan on mahdollista juurtua osaksi omaa organisaatiota, eikä antaa kehittämistyön paisua liian laajaksi, jolloin sen juurruttaminen on yleensä mahdotonta. Juurruttamisen mahdollisuuksia on hyvä tarkastella myös organisaation taloudellisen tilanteen kannalta. Juurtumisen onnistuminen on todennäköisempää jos kehittämistoiminnalla voidaan osoittaa saavutettavan taloudellisia säästöjä

sekä vaikuttavuutta. (Peltola & Vuorento 2007, 58, 74–76.) Levittämisessä ja juurruttamisessa tulisi keskittyä vaikuttavuudeltaan testattuihin menetelmiin. On järkevää kehittää ja käyttää menetelmiä, jotka tutkitusti tuottavat hyviä tuloksia. Vaikka menetelmä olisi itsessään kuinka hyvä, niin ihmisen sitä käyttäessä, mukaan astuu aina inhimillinen tekijä. Jotta hyvä menetelmä saadaan toimimaan uudessa ympäristössä, tarvitaan sopeuttamista. Sopeuttaminen vaatii toimintaympäristön tuntemusta ja menetelmän soveltamista kuhunkin käyttöympäristöön sopivaksi. (Koskimies, Pyhäjoki & Arnkil 2012, 14–15.)

2.2 Työvälineiden käyttö juurruttamisessa

Juuruttamisen suunnittelussa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että jo kehittämistyön aikana kehitettävä toiminta rakennetaan osaksi organisaation toimintaa. Kehittämistyössä syntyvä tietotaito on usein vain hankkeessa työskentelevien hallussa. Kehittämistyön aikana syntyy usein hiljaista tietoa, jota on vaikea siirtää ulkopuolisille henkilöille. Kehittämistyön juurruttamista voidaan edistää panostamalla toiminnan sisällön dokumentointiin. Sisältö voidaan dokumentoida esimerkiksi kuvaamalla kehittämistyössä syntyntä tietoa kirjallisesti työprosessin kautta. Prosessikuvausten ideana on, että myös asiaa tuntemattomat voivat ymmärtää ja jäsentää toimintaa niiden avulla. Prosessikuvausten ymmärrettävyyttä edistää prosessin kuvaaminen riittävän yleistajuisella kielellä. Käytännössä tämä tarkoittaa prosessin auki kirjoittamista eli sen kuvaamista mitä toiminta sisältää ja mitä siinä tapahtuu. (Peltola & Vuorento 2007, 76–78, 81–82.)

Kehittämistyön tuloksena syntyneen tiedon eri puolet ja ydin tulisi saada esille, niin että se herättää kiinnostusta ja jopa koskettaa vastaanottajaa. On kuitenkin haastavaa kuvata syvällä ja rutiineina olevaa tietoa, säilyttäen samalla sen ainutlaatuisuuden. (Koskimies ym. 2012, 14–15.) Raportit ja oppaat voivat yksinään olla liian tehoton väline toiminnan tehokkaaseen juurruttamiseen, koska uuden käytännön omaksuminen toteutuu heikosti pelkästään paperista lukemalla (Peltola & Vuorento 2007, 82–83; Koskimies ym. 2012, 14–15). Peltolan ja Vuorenon (2007, 82) mukaan kirjallisen materiaalin lisäksi juurruttamisen onnistumista varmistetaan koulutus- ja tiedotustilaisuuksilla. Jotta käytännöt siirtyvät yksilöiltä tai yhteisöiltä toisille, voidaan tarvita lisäksi myös ihmisten välistä kanssakäymistä (Koskimies ym. 2012, 14–15). Kommunikointikanavien monipuolinen käyttö voi myös nopeuttaa ja helpottaa juurruttamista (Hänninen ym. 2001, 45).

Levittämisessä ja juurruttamisessa uuden toiminnan esittely on tärkeää, jotta tietoisuus siitä leviää. Tiedottamisen välineenä voidaan käyttää esimerkiksi kirjallista materiaalia. Näin tehtiin Senioritanssi tutuksi ja tavaksi – senioritanssin levitys- ja juurrutushankkeessa. Toiminnan jalkauttaminen aloitettiin esittelemällä toimintaa uusille kunnille. Esittelyn tavoitteena oli motivoinnin lisäksi tarjota toimijoille työkaluja tiedottamista ja yhteistyöverkostojen kutomista varten. Esittely toteutettiin pääosin sähköisesti kirjallisen materiaalin avulla sekä lähettämällä painettuja esitteitä. Hankkeen tuloksia arvioitaessa projektin tuottamat esitteet ja tiedotepohjat todettiin tiedon levittämisen kannalta tärkeiksi. Juurruttamistoimissa puhe ja esite yhdessä koettiin ytimekkääksi yhdistelmäksi. Hankkeessa todettiin, että levittäminen ja juurruttaminen onnistuvat varmemmin jos toimintatapa on selkeästi kuvattu ja tuotteistettu ja tiedottamiseen on riittävästi työkaluja. (Lyytikäinen, Salminen & Karvinen 2011, 12–14, 20, 30.)

2008–2011 toimikauden aikana Kaste -ohjelmassa oli tavoitteena kehittää Hyvät käytännöt -verkosto, joka luo järjestelmällisen tukirakenteen palveluinnovaatioiden levittämiseksi ja käyttöönotolle. Sosiaali- ja terveysministeriö oli rahoittanut useita kehittämishankkeita, joista monet hankkeet tuottavat levitettävissä olevia hyviä käytäntöjä kehittäjäkunnan ulkopuolelle. Haasteena nähtiin kehittämishankkeiden tulosten arvioinnin ja prosessin tukeminen, jonka avulla uudet toimintamallit voidaan ottaa käyttöön kaikissa kunnissa. Hyvät käytännöt -verkosto antaa tukea ja työkaluja niin innovaatioiden kuin oman organisaationsa kehittäjille. Se korostaa myös uusia kumppanuuksia muun muassa julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 48–49.) Innokylä vastaa näihin haasteisiin ja tarpeisiin tarjoamalla välineitä kehittämistyöhön sekä tukemalla Kaste -ohjelman toimeenpanoa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 39).

Innokylä on sosiaali- ja terveysalan kehittäjien ja toimijoiden yhteinen innovaatioyhteisö, jossa voidaan kehittää uusia innovaatioita ja ideoita sekä levittää hyviä käytänteitä. Innokylän kautta kehittäjät ja toimijat saavat tietoa ja tukea kaikissa kehittämisen vaiheissa. Tämän johdosta hyvät käytänteet ja toimintamallit välittyvät ja tulevat käyttöön nopeammin ja kattavammin. Kehittämishankkeita ja niistä syntyviä tuotoksia kirjataan Innokylän hankepankkiin. Alustalla voi esimerkiksi mallintaa omaan toimintaansa kehitettyjä ratkaisuja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 39.) Voimaperhehankkeen aikana kehitetty PerhePesän toimintamalli on myös esillä Innokylässä (Innokylä 2013).

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän kehittämishankkeen **tarkoituksena** oli edistää Voimaperhe-hankkeen aikana kehitetyn PerhePesä-toimintamallin juurruttamista ja levittämistä suunnitteleamalla ja tuottamalla Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:lle työväline. Voimaperhe-hanke on osa laajaa valtakunnallista perhekeskustoiminnan kehittämistyötä. Kehittämistyön tavoitteena on lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja vanhemmuuden vahvistaminen.

Kehittämistehtävänä oli suunnitella ja tuottaa toimijalähtöisesti yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa informatiivinen, kiinnostava ja selkeä esittelymateriaali Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:lle järjestölähtöisestä matalan kynnyksen paikasta, PerhePesästä.

Oppimistavoitteemme pohjautuvat sosiaalialan kompetensseihin (Sosiaaliportti, haku-päivä 10.11.2013). Kehittämishankkeessamme painottuvat sosiaalialan kompetensseista tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Kehittämishankkeen aikana tavoitteenamme oli oppia tuotekehityksen eri vaiheet kehittämällä tuotekehityksen tietoa hyödyntäen uusi tuote yhteistyökumppanimme kanssa. Opinnäytetyömme tietoperusta muodostuu perhekeskustoiminnan kehittämisestä, järjestöjen roolista kehittämistoiminnassa sekä hyvien käytäntöjen levittämisestä ja juurruttamisesta. Tietoperustan rakentamisen tavoitteenamme oli syventää ymmärrystämme siitä, kuinka kehittämishankkeilla voi vaikuttaa sosiaali- ja terveystyöhön. Tavoitteenamme oli myös kehittää yhteistyötaitojamme suunnitteleamalla ja tuottamalla esittelymateriaali PerhePesän kehittäjien kanssa.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN

Hankkeemme menetelmänä oli tuotteistaminen. Tässä yhteydessä puhumme sosiaali- ja terveysalan tuotteesta. Sisällön tulee olla sosiaali- ja terveysalan tavoitteiden mukainen sekä noudattaa eettisiä ohjeita, joten on otettava huomioon kohderyhmän erityispiirteiden tuomat vaatimukset. Lähtökohta tuotteistamiselle on aina asiakas. Tuotetta kehitetään asiakkaan tarpeiden pohjalta. Tuotekehityksen perusvaiheet ovat: kehittämistarpeen tunnistaminen, ideointi- ja luonnosteluvaihe sekä kehittäminen ja viimeistelyvaihe (Jämsä & Manninen 2000, 13–14, 28.) Kehittämishankkeemme eteni prosessimaisesti näitä vaiheita läpi käyden.

4.1 Kehittämistarpeen tunnistaminen ja kehittämishankkeen ideointi

Uuden tuotteen kehittäminen alkaa kehittämistarpeen tunnistamisesta, jonka jälkeen seuraa tuotteistaminen ja lopulta valmis tuote. Kun kehittämistarvetta täsmennetään, on keskeistä selvittää keitä ongelma koskettaa. (Jämsä & Manninen 2000, 30–31.) Kehittämishankkeemme yhteistyökumppani oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, joka on Voimaperhe-hankkeen aikana kehittänyt uudenlaisen järjestölähtöisen matalankynnyksen paikan, PerhePesän. Keväällä 2012 pidimme yhteistyökumppanimme kanssa ensimmäisen palaverin. Palaveriin osallistui meidän lisäksemme Voimaperhehankkeen projektipäällikkö Hannakaarina Sarvela ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:n perhetoiminnan päällikkö Airi Kananen. Palaverissa keskustelimme yhteistyökumppanimme kehittämästä PerhePesästä ja tunnistimme yhdessä heidän kanssaan tarpeen saada käyttöön työväline, jota he voivat käyttää PerhePesän toimintamallin juurruttamisessa ja levittämisessä.

Kehittämistarpeen tunnistamisen jälkeen käynnistyy ideointivaihe, jossa etsitään ratkaisukeinoja tuotteen toteuttamiseen (Jämsä & Manninen 2000, 35). Kehittämishankkeemme ideointivaihe käynnistyi keväällä 2012 ensimmäisen yhteistyökumppanin kanssa pidetyn palaverin jälkeen. Ensimmäisessä ideointipalaverissa keskustelimme PerhePesän kehittäjien kanssa siitä, millaisen työvälineen he haluaisivat. Ideointiprosessin aikana tulimme yhdessä siihen tulokseen, että suunnittelemme ja tuotamme esitte-

lymateriaalin PerhePesästä yhdessä PerhePesän kehittäjien kanssa. Työskentelymenetelmäksi valitsimme ohjausryhmätyöskentelyn. Ohjausryhmätyöskentelyllä tarkoitamme tässä kehittämishankkeessa toimijalähtöistä yhteistyötä esittelymateriaalin suunnittelussa ja tuottamisessa. Suunnitteleminen ja tuottaminen sisältävät ohjausryhmäkeskustelut, väliarvioinnit, benchmarkingin, teorian tiedon sekä yhteydenpidon. Yhteydenpidolla tarkoitamme palavereita sekä neuvojen ja palautteen pyytämistä ja antamista. Yhteydenpidossa käytimme sähköpostia hyödyksi.

Kehittämishankkeen aiheen täsmennyttyä perehdyimme tuotteistamisesta kertovaan kirjallisuuteen, jonka avulla saimme tietoa tuotteen kehittämisestä sekä siitä mitä vaiheita läpikäyden saamme aikaiseksi uuden tuotteen. Saimme myös käyttöömmme Hannakaarina Sarvelalta työpapereita, jotka koskivat PerhePesän kehittämistä. Työpapereihin perehtyminen auttoi meitä ymmärtämään mistä PerhePesän kehittämisessä on kyse. PerhePesä pohjautuu ajatukseen perhekeskustoiminnasta, joka on nykyaikainen tapa järjestää lapsiperheiden palvelut ja tukea heidän arkeaan. Perhekeskus on perheiden kohtauspaikka ja perhepalveluverkosto sekä se kokoaa yhteen varhaisen tuen palvelut sekä kolmannen sektorin toimijat. (Halme ym. 2012, 15.) Jotta saimme tarkemmin tietää mikä perhekeskustoiminnan ydin on, perehdyimme perhekeskustoiminnan kehittämiseen Suomessa.

Kävimme myös tutustumassa PerhePesään, jossa keskustelimme ammatillisen ohjaajan Jaana Myllylän kanssa PerhePesän toiminnasta. Keskustelu auttoi meitä ymmärtämään, millaista toiminta käytännössä on. Jaana Myllylän kertoman mukaan PerhePesässä on ammatillinen ohjaaja, jonka tehtävänä on tukea ja ohjata perheitä tarvittaessa eri elämäntilanteissa. Ammatillinen ohjaaja tekee myös yhteistyötä muiden sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. PerhePesässä perheet saavat toisiltaan vertaistukea ja osallistuvat yhdessä ammatillisen ohjaajan kanssa toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Esittelymateriaalin muodoksi valitsimme perinteisen painotuotteen, koska halusimme tuottaa sellaisen materiaalin, jota PerhePesän kehittäjien on helppo jakaa esittelytilaisuuksissa. Painotuotteet ovat tavallisimpia informaation välittämisen muotoja. Informaatiota välittävän tuotteen keskeisin sisältö koostuu tosiasioista, jotka kerrotaan mah-

dollisimman täsmällisesti, ymmärrettävästi ja vastaanottajan tiedontarve huomioiden. (Jämsä & Manninen 2000, 54–56.)

Käytimme esittelymateriaalin ideoinnissa benchmarkingia. Benchmarking on menetelmä, jossa opitaan toisilta ja sen tavoitteena on parantaa omaa toimintaa. Benchmarkingiin kuuluu muun muassa arviointia, vertailua ja oppimista. (Hotanen, Laine & Pietiläinen 2001, 6–7.) Benchmarking on prosessi, jossa vertaillaan esimerkiksi muiden toimijoiden tuotteita. Tarkoituksena on muiden kokemuksia hyödyntäen pyrkiä välttämään virheitä. (Suomen laatuyhdistys 1996, 7.) Saimme yhteistyökumppanilta käyttöömmme Varhaista tukea lapsiperheille oppaan, joka on Mannerheimin Lastensuojeluliiton opas perhekeskustoiminnasta. Tutustuimme tähän oppaaseen lukemalla ja tutkimalla oppaan rakennetta. Oppaaseen perehtymisen avullaideoimme omaa tuotettamme. Kiinnitimme huomiota siihen miten oppaassa oli käytetty kuvia sekä tekstistä poimittuja lauseita pirstämään ulkoasua. Nämä elementit halusimme sijoittaa myös omaan tuotteeseemme kiinnostavuutta tuomaan. Oppaan runsas tekstimäärä teki siitä hieman raskaslukuisen. Omasta tuotteestamme halusimme tehdä tekstimäärältään tiiviimmän sekä selkeämmän panostamalla tekstien asetteluun ja kappaleiden jaotteluun.

4.2 Esittelymateriaalin luonnostelu

Kehittämishankkeemme luonnosteluvaihe alkoi syksyllä 2012, jolloin suunnittelimme yhteistyössä Hannakaarina Sarvelan ja Airi Kanasen kanssa esittelymateriaalin sisältöä. Luonnosteluvaiheessa tärkeimpiä selvitettäviä osa-alueita ovat muun muassa asiakasprofiili, tuotteen asiasisältö, rahoitusvaihtoehdot sekä arvot ja periaatteet. Kun näiden alueiden ydinkysymyksiä otetaan huomioon, turvataan kehittämisprosessin ja tuotteen laatu. (Jämsä ja Mannisen 2000, 43.)

Kehittämishankkeemme ensisijaiset hyödynsaajat ovat sosiaalialan ammattilaisia, tässä tapauksessa PerhePesän kehittäjiä. Esittelymateriaalia käytetään PerhePesän toimintamallin esittelemiseen muille alan ammattilaisille. Koska tuottamamme esittelymateriaali on suunnattu ammatilliseen käyttöön, käytimme siinä ammattikieltä. Kirjoitimme kuitenkin tekstin sopivan yleisellä tasolla, jotta se on selkeä myös lähialojen ammattilaisille. Tämä on mahdollista silloin kun lukijat kuuluvat samaan ammattikuntaan kuin kir-

joittajat. Ammattikielen erottaa yleiskielestä se, että siinä käytetään erikoisalan termejä selittämättä niitä. (Iisa ym. 1997, 54.)

PerhePesän kehittäjät asettivat esittelymateriaalin tavoitteeksi, että siinä tulisi kuvata PerhePesän toiminnan lähtökohtia, arvoja, toiminnan toteuttamistapoja ja tulevaisuuden näkökulmia. Esittelymateriaalin sisällön tuottamista varten tarvitsimme PerhePesän kehittäjien hallussa olevaa tietoa. Valitsimme tiedonhankintamenetelmäksi konsultoinnin. Toiminnallisten opinnäytetöiden tiedonhankintamenetelmäksi riittää usein tarkkaan harkittujen henkilöiden konsultointi. Konsultoinniksi katsotaan myös haastattelut joissa kerätään tai tarkistetaan faktatietoa asiantuntijoilta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 58, 64.)

Konsultointi toteutettiin ohjausryhmäkeskusteluna. Ohjausryhmän jäseniä olivat meidän lisäksi PerhePesän kehittäjät Voimaperhehankkeen projektipäällikkö Hannakaarina Sarvela, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:n perhetoiminnan päällikkö Airi Kananen, Voimaperhe-hankkeen projektityöntekijä Airi Martikainen ja PerhePesän ammatillinen ohjaaja Jaana Myllylä. Ohjausryhmäkeskustelun tavoitteena oli saada tietoomme PerhePesän kehittäjien esittelymateriaalille asettamien tavoitteiden mukainen tieto. Asetimme omat tavoitteet esittelymateriaalille ideointivaiheen pohjalta, jolloin tutustuimme Varhaista tukea lapsiperheille–oppaaseen. Benchmarkingia hyödyntäen tavoitteiksi muodostui kiinnostava ja selkeä esittelymateriaali. Lisäksi pidimme tärkeänä, että esittelymateriaalissa on PerhePesän kehittäjien tavoitteiden mukainen informaatio. Tämän pohjalta asetimme tavoitteeksi tehdä esittelymateriaalista informatiivisen, kiinnostavan ja selkeän.

Kehittämishankkeemme toteutettiin osana Voimaperhe-hanketta. Tästä johtuen kehittämishankkeemme rahoituksesta vastasi Voimaperhe-hanke. Teimme kustannuslaskelman tuotteen painattamisesta (liite 1). Kehittämishankettamme ohjasivat Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvot ja periaatteet, jotka tuli ottaa huomioon koko prosessin ajan kaikessa työskentelyssä sekä sisällyttää esittelymateriaaliin.

4.3 Esittelymateriaalin kokoaminen

Tuotteen kehittäminen etenee ratkaisuvaihtoehtojen, rajausten ja asiantuntijayhteistyön mukaisesti (Jämsä & Manninen 2000, 54). Kehittämishankkeemme aikana toteutimme kak-

si ohjausryhmäkeskustelua. Järjestimme ensimmäisen ohjausryhmäkeskustelun maaliskuussa 2013, johon osallistui ohjausryhmästä Voimaperhe-hankkeen projektipäällikkö Hannakaarina Sarvela, Voimaperhe-hankkeen projektityöntekijä Airi Martikainen ja Perhepesän ammatillinen ohjaaja Jaana Myllylä. Laadimme etukäteen ohjausryhmäkeskustelussa esitettävät kysymykset esittelymateriaalille asetettujen tavoitteiden pohjalta. Kysyimme muun muassa mikä PerhePesä on, mistä merkittävistä tekijöistä sen toiminta koostuu ja miksi sitä on lähdetty kehittämään (liite 2). Esitimme yhden kysymyksen kerrallaan, johon kaikki vastasivat vuorotellen joko teoreettisesti tai konkreettisia esimerkkejä kertoen. Konsultoimalla PerhePesän kehittäjiä saimme koottua tietoa PerhePesän toiminnan kokonaisuudesta ja kehittämisestä. Konsultoimalla hankittua aineistoa voidaan käyttää kuin lähdeaineistoa. Tällöin haastatteluaineistoja käytetään päättelyn ja argumentoinnin tukena sekä teorian vahvistajana. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 58.) Käytimme keskustelun tallentamiseen digitaalista tallenninta. Hirsjärven ja Hurmen (2000, 92) mukaan tallentimen avulla haastattelu saadaan sujumaan nopeasti ja ilman katkoja, sekä varmemmin säilytettyä haastattelusta olennaisia asioita.

Lähdimme purkamaan ohjausryhmäkeskustelussa nauhoittamaamme materiaalia kuuntelemalla nauhoitetta ja etsimällä ohjausryhmäkeskustelussa esitettyihin kysymyksiin vastauksia. Kirjoitimme keskustelussa esille tulleita asioita aina sen kysymyksen alle, johon ne vastasivat. Poimimme ohjausryhmäkeskustelusta vain sellaiset asiat, jotka olivat olennaisia esittelymateriaalin tuottamisen kannalta. Toiminnallisissa opinnäytetöissä kannattaa keskittyä tietoon, joka on tarpeellista tuotteen sisällön tuottamisen kannalta. Tästä syystä nauhoitukset voidaan purkaa tekstiksi vain niiltä osin kuin se on välttämätöntä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.) Iisa, Piehl ja Kankaanpää (1997, 19–20) kuvaavat tätä vaihetta sisällön valinnaksi. Heidän mukaansa laajaa tekstiä kirjoitettaessa kannattaa tehdä luettelo kysymyksistä, joihin tekstin halutaan vastaavan. Kysymyslistan avulla varmistetaan, että tekstistä ei jää mitään oleellista tietoa pois (Iisa ym. 1997, 19–20).

Nauhoituksen purkamisen jälkeen aloimme jäsentää aineistoa. Aloitimme jäsentelyn muodostamalla aineistosta aihekokonaisuuksia, joiden alle listasimme aiheisiin liittyviä asioita. Aineistosta nousi vahvasti esille käsitteet yhteisöllisyys, perhelähtöisyys, kumppanuus, voimavaralähtöisyys, monialainen yhteistyö, palveluohjaus, osallistaminen, työparitoiminta ja vertaistuki (liite 3). Osa asioista sopi useamman aihekokonaisuuden

alle tai eri aihekokonaisuuksissa esiintyi samankaltaisia asioita. Näissä kohdissa piti päättää minkä aihekokonaisuuden alle asia sopii parhaiten. Jämsä ja Manninen (2000, 54) toteavatkin, että tuotteen valmistuksen ensimmäinen työvaihe on tuotteen asiasisällön jäsentely. Iisa, Piehl ja Kankaanpää (1997, 24) kutsuvat tätä vaihetta käsittelyjärjestyksen suunnitteluksi. Heidän mukaan käsittelyjärjestyksen suunnittelua voi helpottaa asialistan avulla. Asioiden listauksen jälkeen alkaa jäsentely eli tiedon tarjoaminen johdonmukaisessa järjestyksessä. Jäsentely on aikaa vievää, koska samat asiat saattavat kuulua useampaan yhteyteen, jolloin voi olla vaikea päättää mihin ne tulisi sijoittaa. (Iisa ym. 1997, 24.) Esittelymateriaalin rakennetta aloimme hahmotella aihepiirijärjestyksessä aloittaen kiinnostavimmasta asiasta eli siitä mikä PerhePesä on edeten PerhePesän kehittämiseen liittyviin asioihin. Iisan, Piehlin ja Kankaanpään (1997, 94) mukaan aihepiirijärjestys sopii osina tarkasteltavan laajan kokonaisuuden kuvaamiseen.

Aineistosta nousseisiin käsitteisiin perehdyimme tarkemmin teoreettisen kirjallisuuden pohjalta. Saatuamme tarpeeksi materiaalia kokoon sovimme, että kirjoitamme esittelymateriaaliin tekstiä siinä suunnassa miten käsitteet näkyvät PerhePesän toiminnassa. Tähän saimme tukea ohjausryhmäkeskustelusta, jossa tuli esille konkreettisia esimerkkejä siitä, miten teoreettiset lähtökohdat tulevat ilmi PerhePesässä. Varsinaisessa esittelymateriaalin kirjoittamisvaiheessa jaoimme kirjoitettavat aihealueet keskenämme. Kirjoitimme tekstiä tahoillamme ja kokoonnuimme välillä kommentoimaan ja käymään läpi toistemme tekstejä sekä yhdistämään niitä. Näin toimien saimme esittelymateriaalin tekstisisällön tuotettua. Tekstin kirjoittaminen yhdessä on antoisaa ja idearikasta, mutta vaatii pelisääntöjen sopimista. Kirjoittamisen tavoitteesta täytyy sopia etukäteen, jotta kaikki osaavat kirjoittaa tekstiä samassa suunnassa. Kirjoittamisvaiheessa täytyy myös päättää millä tavalla kirjoitetaan, kirjoittavatko kaikki jonkin osuuden vai valitaanko ryhmästä yksi kirjoittaja. Kun tekstiä on tuotettu, kannattaa kokoontua yhteen tarkastelemaan toimivatko sovitut kirjoittamisperiaatteet. (Iisa ym. 1997, 31–32.)

Tavoitteenamme oli tehdä esittelymateriaali yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa, joten ensimmäisessä ohjausryhmäkeskustelussa pyysimme ohjausryhmän jäseniä määrittelemään millainen heidän mielestään on *informatiivinen*, *kiinnostava* ja *selkeä* esittelymateriaali. Sekä ohjausryhmän että meidän oma määrittely ohjasivat meitä tekemään esittelymateriaalista tavoitteiden mukaisen.

Informatiivisessa esittelymateriaalissa tulee ohjausryhmän mukaan olla faktatietoa PerhePesän toiminnan kokonaisuudesta ja kehittämisestä, sekä tarpeelliset yhteystiedot yhteydenottoa varten. Informatiivisuudella tarkoitamme itse sitä, että esittelymateriaalissa on kaikki tarvittava tieto. Tarvittavalla tiedolla tarkoitamme ohjausryhmän asettamaa tavoitetta esittelymateriaalin sisällölle eli sitä, että sen tulisi kuvata PerhePesän toiminnan lähtökohtia, arvoja, toiminnan toteuttamistapoja ja tulevaisuuden näkökulmia. Jämssä ja Manninen (2000, 54) toteavatkin että informatiivisessa tuotteessa keskeistä on täsmällisesti ja ymmärrettävästi kerrotut tosiasiat, jotka vastaavat lukijan tiedontarpeeseen.

Kiinnostava esittelymateriaali on ohjausryhmän määritelmän mukaan riittävän tiivis ja vuorovaikutteinen. Kiinnostavuutta heidän mielestään tuo myös uusien elementtien esille nostaminen sekä se, että esittelymateriaali aktivoi lukijaa ideoimaan ja ajattelemaan omia toimintatapojaan. Ohjausryhmän mukaan kiinnostavassa esittelymateriaalissa on kysymyksen omaisia otsikoita. Muotoilimme esittelymateriaalin ensimmäisen otsikon kysymys muotoon, jotta se herättäisi lukijan kiinnostuksen ja saisi lukijan jatkamaan lukemista eteenpäin. Myös Iisa, Piehl ja Kankaanpää (1997, 255) pitävät kysyvän otsikon käyttöä hyvänä keinona aktivoida lukijaa. Kysyvä otsikko houkuttelee heidän mielestään myös lukijaa jatkamaan lukemista, koska kysymys vaatii vastausta. Lisäksi sijoitimme erilaisia kysymyksiä tekstin lomaan. Kysymyksellä *"Oletko tarpeeksi rohkea kyseenalaistamaan vanhat tavat ja ottamaan askeleen kohti uudenlaista yhteistyötä?"* pyrimme antamaan lukijalle haasteen tehdä yhteistyötä muiden kanssa. Lukijan kiinnostusta herätelimme kysymyksellä: *"Tiesitkö PerhePesän tarjoamista mahdollisuuksista rikastuttaa omaa työtäsi?"* Vuorovaikutteisuus ja lukijan aktivointi näkyy esittelymateriaalissa suorina kysymyksinä kuten: *"Millaisen verkoston sinä kokoaisit alueesi toimijoista?"* ja *"Millä keinoin sinä selvittäisit alueesi perheiden toiveita ja tarpeita?"* Näiden kysymysten alle lisäsimme vastauslaatikot lukijan omia ideoita varten. Tällä tavalla pyrimme houkuttelemaan lukijaa ideoimaan ja ajattelemaan omia toimintatapojaan.

Ohjausryhmän antaman määrittelyn lisäksi lisäsimme kiinnostavuutta kuvilla ja erillisillä lauseilla. PerhePesän toimintaa kuvaavia lauseita saimme PerhePesän kävijöiden antamista asiakaspalautteista. Valitsimme niistä sopivimmat kommentit ja sijoitimme ne esittelymateriaalissa irrallisina lauseina kappaleiden väliin. Jätimme kommenttien ympärille tyhjää tilaa ja kirjoitimme ne isolla fontilla ja kursivoituna, jotta kommentit toi-

sivat piristystä ja vaihtelua tekstiin ja näin ollen lisäisivät esittelymateriaalin kiinnostavuutta. Esittelymateriaaliin tulevia kuvia varten teimme valokuvailupa lomakkeen (liite 4). Lähetimme lomakkeen PerhePesän ohjaajalle, joka jakoi sen PerhePesän kävijöille. Valokuvauksen PerhePesän ympäristöstä ja käyttäjistä hoiti myös PerhePesän ohjaaja. Näiden valokuvien lisäksi käytimme esittelymateriaalissa myös muita kuvia. Myös Uimosen (2003, 47,53) mukaan esittelymateriaalin kiinnostavuuteen voidaan vaikuttaa hyvillä kuvilla. Kiinnostavuutta lisäävät hänen mukaansa myös lainaukset ihmisten ajatuksista ja mielipiteistä.

Ohjausryhmän mukaan *selkeä* esittelymateriaali on lyhyt, ytimekäs, ydinasiat esille tuova sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton vaatiman ulkoasun mukainen. Näiden lisäksi toimimme esittelymateriaaliin selkeyttä johdonmukaisella jäsentelyllä sekä selkeillä kappaleajoilla. Johdonmukaisessa jäsentelyssä teksti on järjestetty jonkin yhtenäisen periaatteen mukaan. Jäsentelyä suunniteltaessa kannattaa ottaa huomioon, että erilaisille teksteille sopii erilainen järjestys. Kuvaaville teksteille sopii hyvin jo aiemmin esittelimämme aihepiirijärjestys. Hyvä ja selkeästi merkitty kappalejako auttaa lukijaa hahmottamaan milloin siirrytään asiasta toiseen. Kappaleiden pituuden vaihtelu tuo tekstiin rytmitystä, joka helpottaa lukijaa. (Iisa ym. 1997, 82–83, 127, 130.)

4.3.1 Esittelymateriaalin väliarvioinnit

Lähetimme ohjausryhmälle esittelymateriaalin ensimmäisen kerran sähköpostilla väliarvioitavaksi huhtikuussa 2013, kun olimme saaneet jäsenneilyä esittelymateriaalin kokonaisuutta ja kirjoitettua tekstiä kunkin otsakkeen alle. Jokaista tekstin vaihetta ei ole tarpeellista kokoontua käsittelemään kasvokkain, vaan palautetta voi pyytää sähköpostin välityksellä. Sähköpostin etuna on, että jokainen voi rauhassa syventyä tekstiin ja lähettää jokaiselle ryhmän jäsenelle omat kommenttinsa ja muotoiluehdotuksensa. (Iisa, Piehl & Kankaanpää 1997, 33).

Tässä vaiheessa esittelymateriaalissa oli yleistä tietoa PerhePesästä, sen kehittämisen lähtökohdista, toiminnasta, ohjaajan roolista, kumppanuudesta, perhelähtöisyydestä, monitoimijuudesta, verkostoitumisesta ja yhteisöllisyydestä. Esittelymateriaali oli tuolloin mielestämme vielä hyvin keskeneräinen eivätkä otsikot ja kappaleiden paikat olleet vielä loppuun asti mietittyjä. Olimme myös hyvin epävarmoja siitä, osasimmeko kirjoit-

taa tarpeeksi asiantuntevaa tekstiä. Ensimmäisessä väliarvioinnissa halusimme saada palautetta kirjoitustyylistämme sekä siitä, puuttuuko ohjausryhmän mielestä esittelymateriaalista jotain hyvin olennaista. Kankaanpään ja Piehlin (2011, 40) mukaan palautetoi-veen täsmentäminen onkin tärkeää, koska palautetta on helpompi antaa, kun kirjoittaja on kertonut mistä tekstin osasta tai ominaisuudesta hän haluaa, että palautetta annetaan.

Ensimmäisessä väliarvioinnissa saimme hyvin positiivista palautetta kaikilta ohjausryhmän jäseniltä. Esittelymateriaali oli heidän mielestään parempi kuin he olivat osanneet odottaa. Positiivinen palaute yllätti meidät ja auttoi uskomaan itseemme. Ohjausryhmä antoi myös rakentavaa ja suoraa palautetta, jonka pohjalta meidän oli helppo lähteä työstämään esittelymateriaalia eteenpäin. Kirjoittajalle on enemmän hyötyä, jos palautetta annetaan muustakin kuin yleisvaikutelmasta. Kirjoittajaa auttaa, jos hänelle osoitetaan kohdat, joissa ongelmia ilmenee. (Kankaanpää & Piehl 2011, 41.) Ohjausryhmä antoi meille palautetta tiettyjen sanojen käytöstä. He eivät halunneet, että sanoja *tukea* ja *asiakas* käytetään esittelymateriaalissa, koska kyseessä on järjestölähtöinen toiminta. Palautteen pohjalta korvasimme sanan *asiakas* sanalla *perhe* ja *tuki* sanan jätimme tekstistä kokonaan pois. Esittelymateriaalissa oli ohjausryhmän mukaan myös liikaa tekstiä Voimaperhe-hankkeesta, joten vähensimme hanke tekstiä. Ohjausryhmä antoi myös palautetta siitä, että olimme kirjoittaneet ohjaajan roolista monessa kohdassa, joten yhdistelimme näitä tekstejä. Ohjausryhmän mielestä asiapuutteita esittelymateriaalissa ei ollut ja he pitivät kirjoitustyylistämme. Ensimmäisen väliarvioinnin jälkeen teimme kaikki pyydetty muutokset, muokkasimme otsikoita ja kirjoitimme lisää tekstiä kappaleisiin. Kun olimme saaneet muutokset tehtyä, lähetimme esittelymateriaalin uudestaan ohjausryhmälle arvioitavaksi.

Toisen väliarvioinnin toteutimme ohjausryhmäkeskusteluna, johon osallistuivat ohjausryhmästä Hannakaarina Sarvela, Airi Kananen ja Jaana Myllylä. Lähetimme esittelymateriaalin heille etukäteen luettavaksi. Ohjausryhmäkeskustelussa kävimme yhdessä läpi esittelymateriaalin sisältöä ja käytimme myös aikaa tekstin viilaukseen. Muokkasimme yhdessä tekstiä, vaihdoimme joitain otsikoita ja sanamuotoja sopivammaksi. Tästä esimerkkinä käyttämämme sana *toimintakokonaisuus*, joka muutettiin ohjausryhmän pyynnöstä *toimintamalliksi*. Muutimme myös tekstin järjestystä, jotta esittelymateriaalissa olevat asiat etenisivät loogisesti. Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvot ja periaatteet sekä perhelähtöisyys olivat aiemmin yhtenä isona kokonaisuutena esittelymateri-

aalissa, mutta ohjausryhmä halusi ne sijoitettavaksi PerhePesän kehittämisen lähtökoh-
tien alle. Ohjausryhmä huomautti, että tekstissä oli edelleen saman toistoa Perhelähtöi-
syy ja Yhteisöllisyys -otsikoiden alla, joten meille jäi tehtäväksi liittää näitä tekstejä
yhteen. Tässä vaiheessa esittelymateriaalissa oli vielä sisällysluettelo, jonka poistimme
ohjausryhmän pyynnöstä. Ohjausryhmä antoi palautetta myös siitä, että esittelymateri-
aalista puuttuivat vielä Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja yhteistyökumppaneiden
logot ja yhteystiedot. Lisäsimme nämä esittelymateriaaliin ohjausryhmäkeskustelun jäl-
keen. Tässä vaiheessa sovimme, että tilaaja huolehtii esittelymateriaalin painatuksesta.
Saimme ohjausryhmältä positiivista palautetta esittelymateriaalissa olevista kysymyk-
sistä ja lausahduksista sekä kysymysten alla olevista laatikoista.

Toisen väliarvioinnin lopuksi halusimme vielä tietää, onko ohjausryhmän mielestä tä-
hän asti tekemämme esittelymateriaali *informatiivinen, kiinnostava ja selkeä*. Heidän
mielestään nämä kaikki määreet täyttyivät jo tässä vaiheessa. Esittelymateriaalista *in-*
formatiivisen teki hyvä ja kattava kuvaus PerhePesän toiminnasta. *Kiinnostavaksi* sen
tekivät kuvat ja lainaukset. *Selkeys* näkyi heidän mielestään tiiviinä ja selkeinä kappale-
jakoina.

4.4 Esittelymateriaalin viimeistely

Viimeistelyvaiheessa esittelymateriaalin sisältöön ei tarvinnut tehdä enää isoja muutok-
sia, joten keskityimme hiomaan yksityiskohtia. Tuotteen esteettinen kokonaisuus vai-
kuttaa siihen herääkö asiakkaan mielenkiinto tuotetta kohtaan ja kuinka paljon aikaa hän
kuluttaa sen parissa. Kun tuotteen esteettinen kokonaisuus on hyvin harkittu, sen avulla
voidaan lisätä asiakkaan sitoutumista tuotteen käyttöön. (Jämsä & Manninen 2000,
103.)

Keräsimme palautetta esittelymateriaalista koko työskentelyprosessin ajan. Kankaanpää
ja Piehl (2011, 40) toteavatkin, että palautetta on hyvä pyytää kirjoittamisen eri vaiheis-
sa. Viimeistelyvaiheessa, kun esittelymateriaali oli jo melkein valmis tuote, lähetimme
sen vielä kerran ohjausryhmän luettavaksi. Luettuaan esittelymateriaalin ohjausryhmän
jäsenet kommentoivat, antoivat ehdotuksia ja toiveita sen viimeistelyyn liittyen. Ohjaus-
ryhmä halusi, että muutamme joitain otsikoita tiivistetympään muotoon, kuten otsikon
Tiedätkö mikä on PerhePesä? muutimme muotoon *Mikä on PerhePesä?*. Lisäksi he ha-

lusivat, että kappaleiden järjestystä vaihdetaan. Ohjausryhmä kiinnitti myös huomiota sanojen oikeinkirjoitukseen, esimerkiksi PerhePesän kirjoitusasu oli muovautunut edellä mainituksi aiemman Perhepesä muodon sijaan. Yhdistelimme lisäksi vielä joitain tekstejä, lisäsimme kuvia sekä muokkasimme tekstin Mannerheimin Lastensuojeluliiton graafisen ohjeistuksen mukaiseksi. Mannerheimin Lastensuojeluliiton tunnusväreistä käytimme otsikossa punaista, väliotsikoissa sinistä ja tekstin kirjoitimme mustalla värillä. Virallinen tekstityyppi ohjeistuksessa on calibri ja tekstin fonttikoko on 10. Kannen otsikon fonttikoko täytyi olla 60 ja väliotsikon fonttikoko 12. Esittelymateriaalissa kuvien tuli olla värivalokuvia.

Viimeistelyvaiheessa kirjoittaja kiinnittää huomiota erityisesti kieleen. Tässä vaiheessa varmistetaan, että teksti on ymmärrettävää sekä tarkistetaan tekstin oikeakielisyys ja oikeinkirjoitus. Kirjoittajan on hyvä pyytää apua ulkopuoliselta henkilöltä, koska tässä vaiheessa kirjoittaja voi itse olla sokea tekstin kieliseikoille. (Kankaanpää & Piehl, 2011, 42.) Kieliasun tarkistuksessa käytimme apuna äidinkielen opettajaamme, jolle lähetimme esittelymateriaalin oikoluettavaksi.

Viimeistelyvaiheessa saimme ohjausryhmältä palautetta onnistuneesta tuotteesta sekä siitä, että olimme ottaneet huomioon ohjausryhmän palautteet muutoksia tehtäessä. Teimme esittelymateriaalin valmiiksi, ennen kuin lähetimme sen yhteistyökumppanillemme painatettavaksi. Lähetimme esittelymateriaalin sähköisessä muodossa Hannakarina Sarvelalle syksyllä 2013.

5 ESITTELYMATERIAALIN JA OHJAUSRYHMÄTYÖSKENTELYN ARVIOINTI

Opinnäytetyön kokonaisuuden arviointi on olennainen osa oppimisprosessia, ja se tulisi toteuttaa kriittisesti tutkivalla asenteella. Jotta arvio ei jäisi pelkästään subjektiiviseksi, on tarpeen kerätä palautetta kohderyhmältä arvioinnin tueksi. Palautetta tulee pyytää sekä itse tuotteesta että sen toteutustavasta. Toteutustapaan voidaan katsoa kuuluvaksi keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ja aineiston kerääminen. Palaute pyydetään aina tavoitteiden suuntaisesti. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157.)

Arviointimenetelmänä käytimme ohjausryhmältä kerättyä kirjallista palautetta. Loppuarvioinnin toteutimme kyselylomakkeella, jonka lähetimme ohjausryhmän jäsenille, kun esittelymateriaali oli täysin valmis (liite 5). Lomakkeita lähetimme neljä kappaletta, joista kolme palautui. Rakensimme kyselylomakkeen asettamiemme tavoitteiden pohjalta. Kyselylomakkeeseen muotoilimme neljä arviointikohtaa. Ensimmäisessä kohdassa pyysimme arvioimaan, mitä hyvää/kehitettävää esittelymateriaalin osa-alueilla *informatiivinen, kiinnostava ja selkeä* on. Tällä kysymyksellä haimme vastausta siihen, kuinka hyvin esittelymateriaali vastasi sille asetettuja tavoitteita. Toisessa arviointikohdassa pyysimme arvioimaan ohjausryhmätyöskentelyä esittelymateriaalin tuottamistapana. Alakysymyksinä tässä kohdassa olivat kysymykset ”Mikä tuottamisessa mielestänne toimi?” ja ”Mitä tekisitte toisin tämän kokemuksen perusteella?” Näillä kysymyksillä haimme palautetta siitä, oliko ohjausryhmätyöskentely ohjausryhmän mielestä toimiva tapa tuottaa esittelymateriaali. Kolmannessa kohdassa kysyimme ohjausryhmältä, millä tavoin he voivat hyödyntää esittelymateriaalia tulevaisuudessa. Tämän kysymyksen avulla saimme arvokasta tietoa tuotteen käytettävyydestä. Viimeinen kohta kyselylomakkeessa oli varattu vapaalle palautteelle esittelymateriaalista ja sen tuottamisesta. Arvioimme myös itse, kuinka onnistuimme pääsemään asettamiimme tavoitteisiin.

5.1 Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kehittämistehtävänämme oli suunnitella ja tuottaa toimijalähtöisesti yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa informatiivinen, kiinnostava ja selkeä esittelymateriaali

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:lle järjestölähtöisestä matalankynnyksen paikasta, PerhePesästä. Olemme koonneet alla olevaan taulukkoon (nro 1) arviointikriteerit ja palautteet, joiden mukaan olemme arvioineet tavoitteiden toteutumisen. Esittelymateriaalin arviointikriteerit koostuvat tavoitteiden, informatiivinen, kiinnostava ja selkeä, määritelmistä. Määritelmät on tuotettu yhdessä ohjausryhmän kanssa työskentelyprosessin aikana. Ohjausryhmätyöskentelyn arviointikriteerit koostuvat esittelymateriaalin suunnittelussa ja tuottamisessa käytetyistä välineistä.

TAULUKKO 1. Yhteenveto esittelymateriaalin ja ohjausryhmätyöskentelyn arviointikriteereistä sekä palautteista.

	Arviointikriteerit	Palautteet
Informatiivinen	<ul style="list-style-type: none"> • Faktatietoa PerhePesän toimintakokonaisuudesta ja kehittämisestä. <ul style="list-style-type: none"> ○ PerhePesän toiminnan lähtökohdat ○ Arvolähtökohdat ○ Toiminnan toteuttamistavat ○ Tulevaisuuden näkökulmia • Tarpeelliset yhteystiedot yhteydenottoa varten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Monipuolinen ja laaja kuvaus PerhePesän toimintamallista
Kiinnostava	<ul style="list-style-type: none"> • Riittävän tiivis ja tarpeeksi informatiivinen • Aktivoi lukijaa ideoimaan ja ajattelemaan omia toimintatapojaan. • Vuorovaikutteinen • Kysymyksenomaisia ot-sikoita. 	<ul style="list-style-type: none"> • Visuaalisesti hyvin toteutettu • Sinä-muodossa lukijaa lähestyminen • Mukava ja helppo lukea • Ei liikaa tekstiä, liian tiiviisti • Kuvat, sitaattit ja laatikot herättävät lisää mielenkiintoa • Värikäs

	<ul style="list-style-type: none"> • Kuvat • Erilliset lauseet • Uusien elementtien esille nostaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Alaotsikointi • Kohderyhmä tulee selkeästi ilmi
Selkeä	<ul style="list-style-type: none"> • Lyhyt • Ytimekäs • Ydinasiat esille tuova • Mannerheimin Lastensuojeluliiton graafisen ohjeistuksen mukainen • Johdonmukainen jäsentely • Selkeät kappalejaot 	<ul style="list-style-type: none"> • Teksti on selkeää ja informatiivista • Asia etenee loogisesti • Alaotsikointi selkeyttää ja jakaa hyvin tekstiä
Ohjausryhmätyöskentely	<ul style="list-style-type: none"> • Esittelymateriaalin suunnittelu ja tuottaminen <ul style="list-style-type: none"> ○ Ohjausryhmäkeskustelut ○ Väliarvioinnit ○ Benchmarking ○ Teoriatieto ○ Yhteydenpito 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö ja keskinäinen vuoropuhelu onnistunutta • Sähköinen vuoropuhelu täydensi keskustelua • Vuoropuhelu antoi uutta informaatiota sekä kehittämisideoita • Opiskelijat olleet aktiivisesti yhteydessä tilaajaan • Aikataulu tarkemmaksi • Haasteellista ison porukan koolle saaminen

5.1.1 Informatiivisuus

Ohjausryhmän mukaan informatiivisessa esittelymateriaalissa on faktatietoa PerhePesän toimintakokonaisuudesta ja kehittämisestä sekä tarpeelliset yhteystiedot yhteydenottoa varten. Oman määritelmämme mukaan informatiivisessa esittelymateriaalissa tulee olla kaikki tarpeelliset tiedot eli PerhePesän toiminnan lähtökohdat, arvot, toiminnan toteuttamistavat ja tulevaisuuden näkökulmat kuvattuna. Onnistuimme tekemään esittelymateriaalista informatiivisen. Esittelymateriaalin tiedot ovat faktatietoa, koska ne on kirjoitettu ohjausryhmätyöskentelyllä hankittujen tietojen pohjalta, joita on vahvennettu teo-

riakirjallisuuden avulla. Esittelymateriaalissa otsikon ”*Kehittämisen lähtökohdat*” alla kuvataan toiminnan lähtökohdat sekä arvolähtökohdat. Toiminnan toteuttamistavat on kuvattu otsikon ”*PerhePesä-toimintamalli*” alla. Tulevaisuuden näkymiä ei ole esitetty esittelymateriaalissa konkreettisesti oman otsikon alla. Tulevaisuuden näkymä näkyy esittelymateriaalissa lukijan kannustamisena oman alueen kehittämiseen. Tarpeelliset tiedot yhteydenottoa varten ovat mielestämme Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin ja PerhePesän yhteystiedot. Nämä yhteystiedot on sijoitettu esittelymateriaalin takasivulle. Ohjausryhmän palautteen mukaan esittelymateriaali on informatiivinen ja monipuolinen:

”Esite kuvaa monipuolisesti ja laajasti PerhePesä toimintamallia.”

5.1.2 Kiinnostavuus

Ohjausryhmä määritteli kiinnostavan esittelymateriaalin riittävän tiiviiksi. Esittelymateriaalin tekee tiiviiksi se, että eri asiat on esitetty vain yhdessä kohdassa, vaikka ne luonnollisesti kuuluisivat useamman otsakkeen alle, eli asioiden toistuvuutta on karsittu. Myös ohjausryhmä arvioi esittelymateriaalin riittävän tiiviiksi:

”Esite on kiinnostava, koska siinä ei ole liian paljon tekstiä, liian tiiviisti.”

Ohjausryhmän mukaan kiinnostava esittelymateriaali on vuorovaikutteinen ja se aktivoi lukijaa ideoimaan omaa työtään. Sijoitimme esittelymateriaaliin lukijaa haastavia ja kiinnostusta herättäviä kysymyksiä. Lisäksi sijoitimme kysymysten alle laatikot, joihin lukija voi kirjata omia ajatuksiaan. Näillä keinoin teimme esittelymateriaalista vuorovaikutteisen ja aktivoivan. Ohjausryhmän mukaan kiinnostavuutta lisää se, että esittelymateriaalissa on lähestytty lukijaa sinä-muodossa:

”Kiinnostavuutta lisää ajoittainen sinä muodossa lukijaa lähestyminen. Sen kautta esite tulee lähelle lukijaa.”

Kiinnostavuuden kriteereinä toimivat myös tekstin lomaan sijoitetut kuvat ja erilliset lauseet. Mielestämme lauseiden valinta ja sijoitus oli onnistunut. Valitsimme lauseista ne, jotka parhaiten vastasivat esittelymateriaalin sisältöä, ja sijoitimme ne kohtaan, jossa

kerrottiin kyseisestä asiasta. Tästä esimerkkinä kohta, jossa kerrotaan PerhePesän iloisesta ja suvaitsevasta ilmapiiristä sekä yhteisöllisestä huolenpidosta. Tätä kuvaamaan sopi mielestämme hyvin lausahdus ”*Tunnelmallinen paikka täynnä ihania ihmisiä*”.

Kuvien valintaan ja sijoitukseen emme ole tyytyväisiä. Meidän olisi pitänyt miettiä tarkemmin, minkälaisia kuvia tarvitsemme, jotta ne vastaisivat esittelymateriaalin sisältöön. Esimerkiksi kohdassa, jossa kerrotaan ohjaajan roolista, olisi ollut hyvä olla kuva ohjaajasta työssään. Kun kuvat olisivat liittyneet konkreettisesti PerhePesän toimintaan, olisimme voineet kirjoittaa niihin myös toimintaa kuvaavat kuvatekstit ja sen kautta lisätä kiinnostavuutta. Ohjausryhmän palautteen mukaan esittelymateriaali on visuaalisesti hyvin toteutettu. Kiinnostavuutta esittelymateriaaliin tuovat sen värikkyys, alaotsikointi ja kuvat. Palautteen mukaan kuvat, sitaatit ja laatikot tekevät esittelymateriaalista kiinnostavan:

”Tekstin sekaan laitettut kuvat ja sitaatit sekä erilliset ”laatikot” herättävät lisää mielenkiintoa.”

Viimeinen kiinnostavuuden kriteeri oli uusien asioiden esille nostaminen. Tärkeimpiä uusia asioita PerhePesän toiminnassa ovat ohjaajan rooli sekä yhteistyö. Ohjaajan rooli on nostettu esittelymateriaalissa hyvin esille, koska se on sijoitettu omana kappaleenaan ison otsikon alle. Samassa kappaleessa kerrotaan myös työparityöskentelystä, joka on yksi osa yhteistyötä. Yhteistyötä on nostettu esille läpi koko esittelymateriaalin aina ensimmäisestä lauseesta alkaen, jossa kerrotaan, että PerhePesä on kehitetty yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Myöhemmin yhteistyöstä kerrotaan muun muassa kumppanuuden, verkostoitumisen, monitoimijaverkoston ja perhelähtöisyyden yhteydessä.

5.1.3 Selkeys

Ohjausryhmän mukaan selkeä esittelymateriaali on tarpeeksi lyhyt ja ytimekäs. Onnistuimme täyttämään nämä kriteerit muokkaamalla esittelymateriaalin tekstiä yhdessä ohjausryhmän kanssa. Esittelymateriaalin lopullinen pituus, yhdeksän sivua, on tarpeeksi lyhyt. Ytimekkääksi esittelymateriaalin tekevät lyhyet ja tiiviit kappaleet. Ohjausryhmän mukaan selkeyttä on myös ydinasioiden esille tuominen, jonka toteutimme kokoaamalla arvojen, toimintaperiaatteiden ja ohjaajan roolin tärkeimmät asiat erillisiin laati-

koihin. PerhePesä -toimintamalli on myös kuvattu listaamalla allekkain tärkeimpiä siihen kuuluvia elementtejä, mikä auttaa lukijaa hahmottamaan helposti ja nopeasti ydinasiat. Yhtenä selkeyden kriteerinä oli myös se, että esittelymateriaalin täytyy täyttää Mannerheimin Lastensuojeluliiton määrittämät ulkoasuvaatimukset. Käytimme viimeistelyvaiheessa Mannerheimin Lastensuojeluliiton graafista ohjeistusta, joten valmis esittelymateriaali noudattaa ulkoasussa vaadittua linjaa.

Viimeisimpinä selkeyden kriteereinä olivat johdonmukainen jäsentely ja selkeät kappalejaot. Esittelymateriaali on johdonmukainen, koska sen sisältö on jaettu selkeästi neljään osaan loogisesti etenevien aihepiirien mukaan. Esittelymateriaali alkaa aihepiiristä, jossa kerrotaan lyhyesti, mikä on PerhePesä. Seuraavaksi kuvataan PerhePesän kehittämisen lähtökohdat ja kolmannessa aihepiirissä kehittämisen lopputulos eli PerhePesä-toimintamalli. Viimeisenä aihepiirinä on yksi toimintamallin tärkeä osa eli ohjaajan rooli kuvattuna. Selkeytimme kappalejakoja käyttämällä alaotsikoita. Alaotsikoiden käyttö auttaa lukijaa hahmottamaan, milloin siirrytään aihepiiristä toiseen, joten viimeinenkin selkeyden kriteeri täyttyy. Ohjausryhmän palautteen mukaan esittelymateriaalin selkeydestä kertovat tekstin selkeys ja informatiivisuus sekä asioiden looginen eteneminen. Ohjausryhmän mukaan alaotsikoiden käyttö tekee esittelymateriaalista selkeän:

”Alaotsikointi helpottaa monitasoisen toiminnan hahmottamista.”

”Alaotsikointi selkeyttää ja jakaa hyvin tekstiä.”

5.1.4 Ohjausryhmätyöskentely

Tarkoitamme ohjausryhmätyöskentelyllä esittelymateriaalin suunnittelua ja tuottamista toimijalähtöisessä yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa. Esittelymateriaalin suunnitteluun ja tuottamiseen sisältyvät ohjausryhmäkeskustelut, väliarvioinnit, yhteydenpito, benchmarking ja teoriatieto.

Ohjausryhmäkeskusteluja järjestimme kaksi. Ensimmäisen keskustelun tarkoituksena oli tiedon kerääminen PerhePesän toiminnasta ja sen kehittämisestä. Toinen ohjausryhmäkeskustelu oli esittelymateriaalin väliarviointia. Ohjausryhmäkeskustelut sujuivat mielestämme pääosin hyvin. Keskustelut toteutimme vapaamuotoisina ohjausryhmä-

keskusteluina, jotka toimivat hyvin tässä tilanteessa, koska kaikki osallistujat olivat olleet eri tavalla PerhePesän kehittämisessä mukana. Keskustelussa he saivat vapaasti tuottaa tietoa siinä kohtaa, kuin kokivat sitä itsellään olevan. Keskusteluja helpotti se, että PerhePesän kehittäjät tunsivat toisensa entuudestaan. Ohjausryhmän jäsenten antamat vastaukset täydensivät hyvin toisiaan, ja näin ohjausryhmän välille syntyi syvempiä keskusteluja aiheesta. Keskusteluja helpotti myös digitaalisen tallentimen käyttö, jonka ansiosta meidän ei tarvinnut kirjata keskustelun aikana tietoja muistiin.

Ensimmäisessä ohjausryhmäkeskustelussa olisi pitänyt kysyä enemmän tarkentavia kysymyksiä, jotta olisimme saaneet heti tarkempaa tietoa. Olimme yhteydessä ohjausryhmään koko prosessin ajan, joten tarkentavat kysymykset esitimme heille myöhemmin sähköpostin välityksellä. Myös ohjausryhmä koki sähköisen vuoropuhelun tärkeäksi:

”Sähköinen vuoropuhelu täydensi keskustelua.”

Ohjausryhmän antaman palautteen mukaan ohjausryhmäkeskustelu oli antanut sille uutta informaatiota sekä kehittämisideoita PerhePesän toimintaan. He kokivat, että yhteinen vuoropuhelu toimi myös sisällöllisenä kehittämisseskusteluna.

Ensimmäinen väliarviointi tapahtui sähköpostin välityksellä ja toinen ohjausryhmäkeskusteluna. Väliarvioinnit onnistuivat mielestämme hyvin, ja saimme niiden avulla ohjausryhmältä rakentavaa palautetta ja korjausehdotuksia esittelymateriaalia varten. Suunnittelimme etukäteen, mihin asioihin ohjausryhmän tulisi kiinnittää huomiota kummasakin väliarvioinnissa. Ensimmäisessä väliarvioinnissa pyysimme palautetta kirjoitustyylistämme sekä esittelymateriaalin asiasisällöstä. Toisessa väliarvioinnissa muokkasimme yhdessä ohjausryhmän kanssa esittelymateriaalia ja pyysimme palautetta sen informatiivisuudesta, kiinnostavuudesta ja selkeydestä. Täsmällisen palautteen hankkiminen oli mielestämme tärkein väline esittelymateriaalin työstämisessä tilaajan tarpeiden mukaiseksi. Ohjausryhmän palautteen mukaan vuoropuhelu on ollut antoisaa ja yhteistyö on onnistunut hyvin:

”Yhteistyö ja keskinäinen vuoropuhelu on mielestäni onnistunut hyvin.”

Yhteydenpidolla tarkoitamme palavereita sekä neuvojen ja palautteen pyytämistä ja antamista. Yhteydenpito tilaajien kanssa tapahtui pääosin sähköpostin välityksellä, mikä toimi mielestämme hyvin. Yhteyttä pidettiin myös ohjausryhmäkeskustelujen ja muiden tapaamisten avulla. Olisimme voineet kiinnittää vielä enemmän huomiota yhteydenpitoon omalta osaltamme. Välillä oli pitkiäkin aikoja, jolloin opinnäytetyö oli tauolla ja aikataulu esittelymateriaalin osalta venyi aika pitkälle. Tästä meidän olisi pitänyt informoida tilaajia paremmin. Palautteen mukaan ohjausryhmä oli kuitenkin tyytyväinen yhteydenpitoomme:

”Opiskelijat olivat aktiivisesti yhteydessä tilaajaan, mikä oli hienoa!”

Haasteeksi ohjausryhmä koki koko ryhmän koolle saamisen. Kehittämishankkeen aikataulua olisi ohjausryhmän mukaan voinut tiivistää ja suunnitella tarkemmin:

”Aikataulun olisi voinut ehkä suunnitella etukäteen tarkemmaksi, johon olisimme kaikki sitoutuneet.”

Benchmarking oli tärkeä suunnittelun ja kehittämisen väline, koska sen ansiosta saimme ideoita esittelymateriaalia varten. Benchmarking auttoi näkemään mitä elementtejä halusimme hyödyntää sekä välttää esittelymateriaalissa. Kehittämishankkeessamme benchmarking jäi vain yhden tuotteen varaan. Useampaan tuotteeseen tutustuminen olisi todennäköisesti herättänyt enemmän ideoita ja tuonut enemmän erilaisia näkökulmia esittelymateriaalin suunnitteluun ja kehittämiseen.

Teoriatiedolla oli tärkeä merkitys tuotteen onnistumisen kannalta. Tarvitsimme teoria-tietoa tuotteistamisesta ja sen vaiheista, jotta osasimme suunnitella ja tuottaa esittelymateriaalin. Lisäksi tarvitsimme myös teoriatietoa esittelymateriaalin sisällön tuottamista varten. Aineistosta nousseet käsitteet yhteisöllisyys, perhelähtöisyys, kumppanuus, voimavaralähtöisyys, monialainen yhteistyö, palveluohjaus, osallistaminen, työparitoiminta ja vertaistuki tarvitsivat laajemman ymmärryksen tueksi teoriatietoa. Laajempi ymmärrys mahdollisti asiantuntevan kirjoittamisen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli edistää Voimaperhe-hankkeen aikana kehitetyn PerhePesä-toimintamallin juurruttamista ja levittämistä suunnittelemalla ja tuottamalla Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:lle työväline. Kehittämishankkeessamme suunnittelimme ja tuotimme informatiivisen, kiinnostavan ja selkeän esittelymateriaalin PerhePesän kokonaisuudesta yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa. Palautteiden mukaan esittelymateriaalista tulee ”virallinen” PerhePesän esite, jota hyödynnetään PerhePesä-toimintamallin markkinoinnissa ja levittämisessä. Esittelymateriaalin avulla tullaan esittelemään PerhePesä-toimintamallia niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin. Tämän perusteella voidaan todeta, että tähän kehittämishankkeeseen valittuja menetelmiä käyttämällä on onnistuttu tuottamaan työväline Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:lle.

Esittelymateriaalin suunnittelu ja tuottaminen toteutettiin toimijalähtöisesti ohjausryhmätyöskentelynä. Toimijalähtöisessä kehittämistyössä korostuu käyttäjän tarpeiden huomioon ottaminen ja heidän asiantuntijuutensa hyödyntäminen. Toimijat tuottavat sekä tietoa, että osallistuvat konkreettisesti tuotteen kehittämiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 96–97.) Toimijalähtöisellä työskentelyllä varmistimme, että esittelymateriaalista tuli tilaajan tarpeiden mukainen. Väliarvioinnit, palautteet sekä kehittämisideat ohjasivat työskentelyämme ja turvasivat esittelymateriaalin laadun. Ohjausryhmän antaman palautteen mukaan ohjausryhmätyöskentely on tuonut uutta informaatiota ja kehittämisideoita PerhePesän toimintaan. Johtopäätös on, että toimijalähtöinen ohjausryhmätyöskentely on toimiva tapa suunnitella ja tuottaa esittelymateriaali tilaajan kehittämistä toimintamallista tilaajan käyttöön. Väliarvioinnit, palautteet ja kehittämisideat toimivat tärkeimpänä välineenä esittelymateriaalin työstämisessä tilaajien tavoitteiden mukaisesti. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:lle koitunut merkittävää lisähyötyä siitä, että ohjausryhmätyöskentely on toiminut esittelymateriaalin tuottamisen lisäksi myös sisällöllisenä kehittämiskeskusteluna.

Esittelymateriaalin määreistä kiinnostavuuden määrittely herätti ohjausryhmässä eniten ajatuksia ja ideoita. Tämä toi kiinnostavuudelle laajimman sisällön, ja näin sillä oli

merkittävä vaikutus esittelymateriaalin lopputulokseen. Kiinnostavuuden merkitys on nähtävissä myös palautteista, joissa kiinnostavuutta oli arvioitu laajimmin. Esittelymateriaalin palautteita tarkasteltaessa on nähtävissä, että selkeys on tuottanut tuloksia myös kiinnostavuuteen ja informatiivisuuteen. Palautteiden mukaan esittelymateriaalin kiinnostavuudesta kertovat alaotsikointi, helppolukuisuus sekä se, että kohderyhmä tulee selkeästi ilmi. Näiden voidaan katsoa juontuvan esittelymateriaalin selkeydestä. Palautteiden mukaan esittelymateriaalin selkeydestä kertoo se, että teksti on selkeää ja informatiivista. Tästä voidaan päätellä, että selkeys on tukenut myös esittelymateriaalin informatiivisuuden toteutumista. Palautteiden mukaan esittelymateriaali on kiinnostava, koska siinä ei ole liian paljon tekstiä, liian tiiviisti. Tämän voidaan päätellä kertovan myös esittelymateriaalin informatiivisuudesta sekä selkeydestä. Palautteita tarkastelemalla voidaan todeta, että esittelymateriaalin tavoitteet kietoutuvat yhteen ja tukevat toistensa toteutumista. Nämä tavoitteet toimivat siis tässä kehittämishankkeessa hyvin.

Koskimies, Pyhäjoki ja Arnkil (2012, 14–15) pitävät tärkeänä, että kehittämistyön tuloksena syntynyt tieto kuvataan niin, että se herättää kiinnostusta ja jopa koskettaa vastaanottajaa. Tässä kehittämishankkeessa esittelymateriaalin kiinnostavuutta on tuettu lisäämällä siihen lukijaa aktivoiva ja vuorovaikutteinen ote. Esittelymateriaalissa esitetään kysymyksiä, jotka haastavat lukijaa pohtimaan omia toimintatapojaan sekä herättelevät kiinnostusta tietää asiasta enemmän. Lukijalta kysytään myös suoria kysymyksiä, joista kumpuavia ideoita varten on lisätty vastauslaatikot. Palautteiden mukaan sinämuodossa esitetyt kysymykset lisäävät kiinnostavuutta ja tuovat esittelymateriaalin lähelle lukijaa. Tästä voidaan päätellä, että sinä-muotoisilla kysymyksillä voidaan aktivoita lukijaa ja tehdä esittelymateriaalista vuorovaikutteinen.

Peltolan ja Vuorennon (2007, 82) mukaan kehittämistyössä syntyy hiljaista tietoa, jota on vaikea siirtää ulkopuolisille henkilöille. Hiljainen tieto on syntynyt kokemuksen ja tekemisen kautta ja on kiinnittyneenä ihmisten toiminnassa, menettelytavoissa, rutineissa ja ajatusmalleissa (Huotari, Hurme & Valkonen 2005, 66–67). Kehittämishankkeissa syntynyt tieto on tärkeää dokumentoida ja tuoda julki, jotta hyvät toimintatavat voivat juurtua ja levitä laajemmalle (Peltola & Vuorento 2007, 82). Hankimme tarvittavat tiedot esittelymateriaalin tuottamista varten toimijalähtöisellä työskentelyllä. Konsultointi toimi hyvänä keinona saada selville kunkin PerhePesän kehittäjän omaa kokemuksellista tietoa PerhePesän kehittämisestä ja toiminnasta. Tämä ei olisi ollut mahdol-

lista perehtymällä pelkästään PerhePesän kehittämisen työpapereihin. Tämän perusteella toimijalähtöinen työskentely on mahdollistanut PerhePesän kehittäjien hallussa olevan hiljaisen tiedon julkituomisen.

Tutkitun tiedon mukaan uudet käytännöt omaksutaan heikosti pelkästään paperista lukemalla. Juurruttamisen onnistumista tulisi varmentaa koulutus- ja tiedotustilaisuuksilla sekä ihmisten välisellä kanssakäymisellä. (Peltola & Vuorento 2007, 82–83; Koskimies ym. 2012, 14–15.) Tämän perusteella voidaan päätellä, että esittelymateriaali ei välttämättä ole yksinään käytettynä riittävä työväline PerhePesän juurruttamiseen ja levittämiseen. Suositeltavaa onkin yhdistää esittelymateriaalin käyttöön esimerkiksi tiedotustilaisuudet.

Juuruttamisella tavoitellaan muutosta ajatteluun ja toimintaan. Muutoksen tueksi tarvitaan sekä tietoa että vuoropuhelua. (Koivunen & Paaso 2001, 44.) Tiedottamisen tavoitteena on välittää uutta tietoa. Harvoin tiedottava teksti on kuitenkaan puhtaasti tiedottava, vaan siihen sisältyy usein myös vaikuttamista. Vaikuttamisen tavoitteena voi olla esimerkiksi ihmisten aktivointi tai toisen osapuolen asenteen muuttaminen. (Lohtaja & Kaihovirta-Rapo 2007, 41–45.) Tässä kehittämishankkeessa tuotetun esittelymateriaalin avulla pyritään sekä jakamaan tietoa uudesta toimintamallista että vaikuttamaan lukijaan. Samalla kun esittelymateriaalin avulla välitetään tietoa PerhePesästä, pyritään myös kannustamaan lukijaa ideoimaan omaa työtään. Esittelymateriaalissa esitettävien kysymysten välityksellä lukijan ja esittelymateriaalin välille muodostuu vuoropuhelu. Tiedottaminen, vaikuttaminen ja vuorovaikutteisuus tekevät yhdessä esittelymateriaalista monikanavaisen. Hännisen, Koivusen ja Paason (2001, 45) mukaan juurruttamisen helppouteen ja nopeuteen vaikuttaa kommunikointikanavien monipuolinen käyttö. Tämän perusteella tässä kehittämishankkeessa tuotettu esittelymateriaali toimii juurruttamisen ja levittämisen välineenä paremmin kuin pelkkää tietoa välittävä opas.

Hyviä käytäntöjä ei ole tarkoitus siirtää toisalle sellaisenaan, vaan tietoa hyödyntäen luoda omalle alueelle sopiva toimintamalli. Koskimies, Pyhäjoki ja Arnkil (2012, 14–15) kutsuvat tätä sopeuttamiseksi, jota tarvitaan, jotta hyvä menetelmä saadaan toimimaan uudessa ympäristössä. Tuottamamme esittelymateriaali ei pyri tarjoamaan lukijalle valmiita toimintamallia, vaan se laittaa lukijan pohtimaan miten hän soveltaisi Per-

hePesä-toimintamallia omassa työssään. Esittelymateriaali toimii siis sopeuttamisprosessin liikkeellepanijana ja näin edistää toimintamallin juurtumista ja leviämistä.

Dokumentoinnin ja julkisuuden avulla mahdollistetaan uudenlaisen ammatillisen tiedon luominen, mikä toimii myös hyvänä perustana tuleville kehittämishankkeille. (Ojasalo ym. 2009, 19.) PerhePesä-toimintamallin kuvaamisen johdosta kehittämishankkeessa tehty työ on tuotu näkyväksi myös muille. Näkyväksi tekeminen mahdollistaa tiedon leviämisen laajemmalle sekä tiedon hyödyntämisen ammatillisesti muissa yhteyksissä.

Perhekeskustoiminnan kehittämisen haasteena nähdään perhekeskuksen aseman selkiyttäminen lapsi- ja perhepalvelujen kokonaisuudessa. Tulevaisuudessa tulee myös selvittää, mitä palvelukokonaisuuksia kutsutaan perhekeskuksiksi ja mitkä palvelut siihen kuuluvat. Suomessa perhekeskustoimintaa on kehitetty useassa vaiheessa, josta johtuen nimitykset ja palvelukokonaisuudet ovat moninaisia. (Halme ym. 22, 29–30, 35.) Toimintamallin kuvaaminen selkeyttää sekä työntekijöille että ulkopuolisille, mistä PerhePesän toiminnassa on kyse. Tuottamamme esittelymateriaali tuo esille PerhePesän toimintakokonaisuuden yhteistyöverkostoineen. Esittelymateriaali kuvaa myös PerhePesän asemaa lapsiperheiden palveluverkostossa. Uusien perhekeskustoimintamallien kuvaaminen tuo siis esille tärkeää tietoa, jota voidaan hyödyntää perhekeskustoimintamallin yhtenäistämässä.

7 POHDINTA

Tämän kehittämishankkeen toteuttaminen on vahvistanut monella tapaa kehittämisessä tarvittavaa osaamistamme. Yksi tärkeimmistä kehittämishankkeen vaiheista on dokumentoida ja tuoda julki kehittämistoiminnan tulokset. Tähän vaiheeseen pääsimme osallistumaan konkreettisesti opinnäytetyömme kautta tuottamalla esittelymateriaalin yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa. Tuotteen tekemisen avulla olemme läpikäyneet ja oppineet tuotekehityksen vaiheet. Tuotteen tekemistä varten onnistuimme keräämään hyvän aineiston konsultoimalla PerhePesän kehittäjiä. Itse esittelymateriaalin tekeminen tuntui ajoittain haastavalta, koska kummallakaan ei ollut siitä aikaisempaa kokemusta.

Kehittämishankkeen tavoitteena oli suunnitella ja tuottaa toimijalähtöisesti yhteistyössä informatiivinen, kiinnostava ja selkeä esittelymateriaali PerhePesän kehittäjien kanssa. Työskentelyprosessi lähti liikkeelle ensimmäisestä palaverista tilaajien kanssa. Työskentelyprosessissa haastavaksi koimme sen, että meidän piti tehdä tuote aiheesta, jonka tietoa oli ainoastaan sen kehittäjien hallussa. Tilaajat eivät tienneet tarkalleen, minkälaisen tuotteen he haluavat, vaan tuote syntyi työskentelyprosessin aikana yhteistyössä. PerhePesän kehittäjät toimivat kehittämishankkeessa tiedontuottajina, mikä mahdollisti luotettavan tiedon saamisen.

Asetimme suunnitteluvaiheessa tavoitteeksi tehdä esittelymateriaalista informatiivisen, kiinnostavan ja selkeän. Ohjausryhmää hyödynsimme näiden tavoitteiden sisällön tuottamisessa. Vaikka tavoitteet toimivatkin tässä kehittämishankkeessa hyvin, ne olisi kannattanut asettaa yhdessä tilaajan kanssa. Tavoitteiden asettaminen yhdessä olisi tukenut toimijalähtöisen työskentelyn huomioon ottamista kehittämisprosessin jokaisessa vaiheessa. Esittelymateriaalin suunnittelussa ja tuottamisessa käytimme Kaisa Jämsän ja Elsa Mannisen teosta Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Teos on helppolukuinen, ja se kuvaa selkeästi tuotteistamisen eri vaiheet, joiden mukaan tuote on helppo toteuttaa. Aikataulussa pysymisen koimme haastavaksi, koska ensimmäistä kertaa näin isoa työtä tehdessämme emme osanneet aina ennakoida, kuinka paljon työ-

vaiheisiin kuluu aikaa. Sekä esittelymateriaalin valmistuminen että opinnäytetyön raportti venyvät lopulta asetetusta aikataulusta.

Loppuarvioinnin toteuttaminen osoittautui haasteelliseksi. Toteutimme arvioinnin sähköpostitse lähetettävällä kyselylomakkeella, mutta näin jälkikäteen olemme sitä mieltä, että loppuarviointi olisi kannattanut toteuttaa ohjausryhmäkeskustelulla. Silloin myös loppuarviointi olisi tukenut paremmin kehittämishankkeeseen valittua linjaa eli ohjausryhmätyöskentelyä. Ohjausryhmäkeskustelusta olisimme myös todennäköisesti saaneet enemmän materiaalia arviointia varten. Loppuarviointilomakkeen laatiminen oli haasteellista, emmekä aivan onnistuneet siinä. Jotta olisimme saaneet täsmällisemmin palautetta juuri niihin asioihin, mihin halusimme, meidän olisi pitänyt asettaa kysymykset tarkemmin. Ensimmäistä kohtaa olisimme muuttaneet niin, että lomakkeessa olisi määriteltävä informatiivinen, kiinnostava ja selkeä sen mukaan, miten ne on määriteltävä työskentelyn aikana. Kysymysten asettelua olisimme muuttaneet niin, että ovatko tavoitteet toteutuneet siinä suunnassa, kuin ne on määriteltävä. Kehittämisiä saadaksemme olisimme vielä kysyneet sitä, mikä olisi tehnyt esittelymateriaalista vielä informatiivisemmän, kiinnostavamman ja selkeämmän.

Kehittämishankkeemme toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:n työntekijöiden kanssa. Yhteistyö vaati meiltä yhteistyökumppanin kunnioittamista ja kuuntelemista sekä sitoutumista annettuun tehtävään. Esittelymateriaalin työstämisen aikana saimme haltuumme PerhePesän kehittämistä koskevaa tietoa sekä asiakirjoja. Luottamuksellisia tietoja käsiteltäessä oli tärkeää ottaa huomioon salassapitovelvollisuus. Tuhoamme kaikki aineistot kehittämishankkeen päättyttyä. Sosiaalialan ammattilaisen eettisten ohjeiden mukaan ammattilaisen on kunnioitettava asiakassuhteen luottamuksellisuutta ja noudatettava salassapitovelvollisuutta (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2012, 8,20).

Yhteistyökumppanimme tulevat raportissa esille omilla nimillään. Esittelymateriaalia ja raporttia kirjoittaessa otimme huomioon yksityisyydensuojan kuitenkin niin, että missään vaiheessa asioita ei kirjoiteta kenenkään yksittäisen henkilön kertomana. Asiakassuhteessa ammattilaisen on kunnioitettava asiakkaan oikeutta yksityisyyteen ja henkilökohtaiseen tietosuojaan toimimalla luottamuksellisesti ja varjelemalla asiakkaan yksityisyyttä (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2012, 8,20). Esitte-

lymateriaalia varten otettiin kuvia PerhePesän kävijöistä. Valokuvausta varten teimme lupalaput, joissa kysytään suostumusta valokuvien ottamiseen ja julkaisemiseen PerhePesän esittelemisen yhteydessä. Kuvissa olleiden henkilöiden henkilöllisyys ei tule ilmi. Lähdeaineiston käyttämisessä tulee olla kriittinen ottamalla huomioon tiedonlähteen tunnettuus ja ajantasaisuus sekä välttää käyttämästä toissijaisia lähteitä. Plagioinnin välttämiseksi lähdeviittausten merkinnässä on oltava huolellinen. (Vilka & Airaksinen 2003, 72–73, 78.) Raporttia kirjoittaessamme pyrimme käyttämään aina ajanmukaisinta ja soveltuvinta tietoa. Olimme tarkkoja lähdeviittausten merkinnässä, jotta raportista näkyisi selvästi, mikä on tutkittua tietoa ja mikä tuottamaamme. Käytimme tietoperustan luomisessa myös internetlähteitä, mutta vain tunnettujen toimijoiden tekemiä julkaisuja.

Oppimistavoitteemme perustuivat sosionomin (AMK) kompetensseista tutkimukselliseen kehittämisosaamiseen sekä kriittiseen ja osallistavaan yhteiskuntaosaamiseen. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen tarkoittaa reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen sisäistämistä sekä kykyä tuottaa uutta tietoa. Kehittämisosaaminen näkyy kehittämishankkeiden suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja raportoinnin hallintana. (Sosiaaliportti, hakupäivä 10.11.2013) Vahvistimme kehittämisosaamistamme opiskelemla itsenäisesti tuotteen kehittämistä ja soveltamalla löytämäämme tietoa omassa kehittämishankkeessamme. Kehittämishankkeemme aikana opimme tuotekehityksen eri vaiheet aina suunnittelusta valmiiseen tuotteeseen asti. Kehittämisosaamistamme vahvisti myös opinnäytetyömme tietoperustaa varten kerätty tieto kehittämishankkeiden toteuttamisesta.

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen tarkoittaa kykyä analysoida epätasaa arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja sekä alueellisella, kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Yhteiskuntaosaamiseen kuuluu myös erilaisten vaikuttamisen ja viestinnän keinojen käyttäminen sekä vaikuttamistyöhön osallistuminen yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. (Sosiaaliportti, hakupäivä 10.11.2013) Yhteiskuntaosaamistamme vahvistimme perehtymällä perhekeskustoiminnan kehittämishankkeisiin, joiden tavoitteena on ollut peruspalvelujen toimintakulttuuria muuttamalla edistää lasten ja perheiden hyvinvointia ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Vaikuttamistyöhön osallistuimme konkreettisesti tuottamalla yhteistyössä PerhePesän kehittäjien kanssa esittelymateriaalin, jota on tarkoitus käyttää perhekeskustoi-

mintamalliin pohjautuvan PerhePesän levittämiseen ja juurruttamiseen. Hyvien käytäntöjen sekä levittämisen ja juurruttamisen periaatteisiin perehtyminen syvensi ymmärtämystämme siitä, kuinka kehittämishankkeet tulisi toteuttaa, jotta niiden kautta syntyisi pysyviä hyviä tuloksia.

Tämän kehittämishankkeen jatkoksi esitämme tutkimuksen tekemistä kokemuksia keräämällä esittelymateriaalin käytettävyydestä. Kiinnostavaa olisi tietää, toimivatko kysymykset lukijan aktivointikeinona, käyttävätkö lukijat laatikoita omien ajatustensa kirjaamiseen ja onko PerhePesä -toimintamallin pohjalta kehitetty uutta toimintaa. Tutkimuksen kautta Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry. saisi tietoa siitä, miltä osin tässä kehittämishankkeessa kehitetty esittelymateriaali toimii PerhePesän juurruttamisen ja levittämisen välineenä, ja kuinka sitä voitaisiin edelleen kehittää.

LÄHTEET

Arnkil, R., Spangar, T. & Jokinen, E. 2007. Hyvä vertaisoppiminen kuntatyön arjessa. Helsinki: Kuntatalon paino.

Bing, V. 2011. Historisk utveckling av familjecentraler i Sverige och Norden. Teoksessa: Kekkonen, M., Montonen, M. & Viitala, R. 2011. (toim.) Familjecenter i Norden – en resurs för barn och familjer. Nordiska ministerrådet. Köpenhamn. 15-20

Eronen, A., Londén, P., Perälähti, A., Siltaniemi, A. & Särkelä R. 2005. Sosiaalibarometri 2005. Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki: Hakapaino Oy.

ESKO-kumppanuuskeskus. 2012. Voimaperhe. Hakupäivä 6.5.2012. <http://www.kumppanuuskeskus.fi/esko/voimaperhe/>

Halme, N., Kekkonen, M. & Perälä M-L. 2012. Perhekeskukset Suomessa. Palvelut, yhteistoiminta ja johtaminen. Terveysturvan ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 62/2012. Hakupäivä 25.1.2014 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90890/URN_ISBN_978-952-245-747-9.pdf?sequence=1

Harju, A. 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Dark Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Hotanen, J., Laine, R. O. & Pietiläinen, S. 2001. Benchmarking – opas. Opi hyviltä esikuvilta. Espoo: Suomen Laatu keskus Koulutuspalvelut Oy.

Huotari, M-L., Hurme, P. & Valkonen, T. 2005. Viestinnästä tietoon. Tiedon luominen työyhteisössä. Helsinki: WSOY.

Hänninen, E., Koivunen, M. & Paaso, P. Hyvinvointia tietoteknologiahankkeilla. Hyviksi arvioitujen toimintamallien ja teknisten ratkaisujen käyttöönotto ja juurrutus. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2001:11. Helsinki: Edita Oyj.

Iisa, K., Kankaanpää, S. & Piehl, A. 1997. Tekstintekijän käsikirja. Espoo: Wellprint Oy.

Innokylä. 2013. PerhePesä – lämpöinen kuin oma koti. Hakupäivä 23.1.2014. <https://www.innokyla.fi/web/malli300325>

Johansson, T. 2011. Leksandsmodellen – familjeföreberedelse som utgångspunkt för familjecentralen. Teoksessa: Kekkonen, M., Montonen, M. & Viitala, R. 2011. (toim.) Familjecenter i Norden – en resurs för barn och familjer. Nordiska ministerrådet. Köpenhamn. 69-74.

Julkunen, I. & Haverinen, R. 2005. Hyvät käytännöt – ohjelman hankesuunnitelma 2005 – 2007. Hakupäivä 12.1.2014. http://www.sosiaaliportti.fi/File/2f3a0f2c-3300-403d-9906-cc7374184938/hk_hankesuunnitelma2005.pdf

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Kankaanpää, S. & Piehl, A. 2011. Tekstintekijän käsikirja. Opas työssä kirjoittaville. Helsinki: Saarijärven Offset Oy.

Korhonen, S., Julkunen, I., Karjalainen, P., Muuri, A. & Seppänen-Järvelä, R. 2007. Arviointi ja hyvät käytännöt sosiaalipalveluissa. Asiantuntijoiden pohdintoja tulevasta. Helsinki: Stakes.

Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi.

Lohtaja, S. & Kaihovirta-Rapo, M. 2007. Tehoa työelämän viestintään. Puhu kuulijalle, kirjoita lukijalle. Helsinki: WSOYpro.

Lyytikäinen, R., Salminen, U. & Karvinen, E. 2011. Senioritanssi tutuksi ja tavaksi – senioritanssin levitys- ja juurrutushanke 2008-2010. Hyvät käytännöt 1/2011. (Ei julkaisupaikkaa) Painotalo Kyriiri Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto Pohjois-Pohjanmaan piiri. 2014a. Tietoja piiristä. Hakupäivä 28.1.2014. <http://pohjois-pohjanmaa.mll.fi/tietoja-piirista/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto Pohjois-Pohjanmaan piiri. 2014b. Arvot, periaatteet ja päämäärät. Hakupäivä 28.1.2014. <http://pohjois-pohjanmaa.mll.fi/tietoja-piirista/arvot-periaatteet-ja-paamaarat/>

Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori – yhteistyön uudet muodot. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Nykysuomen Sanakirja osat 1-2 A-K. 1988. Sadeniemi, M. (toim.) 10. painos. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOYpro Oy.

Peltola, U. & Vuorento, M. 2007. Juurruttamisen edistäjät ja estäjät. Kokemuksia työllistymispalvelujen kehittämishankkeista. Helsinki: Yliopistopaino.

Sarvela, H. 2011. Voimaperhe-hankkeen työpaperi.

Sarvela, H. & Martikainen, A. 2013. Voimaperhe – hyvinvointia lapsille ja perheille. Soste Suomen sosiaali ja terveys ry. Hakupäivä 24.1.2014. http://www.soste.fi/media/136942_osahankkeiden_julkaisut_voimaperhe.pdf

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2012. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki: Lönnberg Painot Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005. Perhe-hanke. Perhepalvelujen kumppanuusohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2005:4. Hakupäivä 6.5.2012.

http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1068223

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008a. Läpinäkyvyyttä ja hyviä käytäntöjä sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluinnovaatiohanke 2008-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2008:6. Hakupäivä 26.1.2014.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3732.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008b. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma. KASTE 2008-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:6. Hakupäivä 23.1.2014.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3683.pdf&title=Sosiaali__ja_terveydenhuollon_kansallinen_kehittamisohjelma_KASTE_2008_2011_fi.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) 2012-2015. Toimeenpanosuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:20. Hakupäivä 22.1.2014.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-23137.pdf

Sosiaaliportti. 2013. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Sosiaaliala ammattikorkeakouluissa. Sosionomi (AMK) – tutkinto. Hakupäivä 10.11.2013

http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/

Suomen Laatuyhdistys. 1996. Benchmarking - työkalu oppivalle organisaatiolle – käytön edellytyksiä. Jaosjulkaisu 4/1996.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino – Juvenes Print.

Uimonen, T. 2003. Taitoa tekijälle, tehoa teksteihin. Opas tiedottavaan kirjoittamiseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Valtioneuvosto. 2007. Lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelma 5.12.2007. Hakupäivä 18.1.2014 <http://valtioneuvosto.fi/tietoarkisto/politiikkaohjelmat-2007-2011/lapset/fi.jsp>

Valtioneuvosto. 2011. Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma – kärkihankkeet ja vastuut. Valtioneuvoston periaatepäätös 5.10.2011. Hakupäivä 20.1.2014 <http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/vn/hse-2011/fi.pdf>

Viitala, R., Kekkonen, M. & Paavola, A. 2008. Perhekeskustoiminnan kehittäminen. PERHE-hankkeen loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:12. Helsinki: Yliopistopaino.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vuorinen, M., Särkelä, R., Peltosalmi, J. & Eronen, A. 2007. Järjestöbarometri 2007. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki.

Vuorinen, M., Särkelä, R., Perälähti, A., Peltosalmi, J., Peisa, L., Londén, P. & Eronen, A. 2005. Vertaansa vailla. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki.

LIITTEET

LIITE 1: Kustannuslaskelma

LIITE 2: Ohjausryhmäkeskustelun kysymykset

LIITE 3: Aihekokonaisuudet

LIITE 4: Valokuvalupa lomake

LIITE 5: Esittelymateriaalin loppuarviointilomake

Esittelymateriaali painetaan valkoiselle A3 kokoiselle paperille, joka taitetaan A4 kokoiseksi. Sivuja tulee olemaan esittelymateriaalissa noin 12 kappaletta. Esittelymateriaalin kuvat ovat värillisiä sekä myös osa teksteistä. Esittelymateriaaleja painetaan 100 kappaletta ja niiden hinnaksi tulee Multiprint painotuotteella noin 320€.

1. Mikä on PerhePesä?
2. Mistä merkittävistä tekijöistä PerhePesän toiminta koostuu?
3. Miksi PerhePesää on lähdetty kehittämään?
4. Mikä on PerhePesän toiminnan tavoite?
5. Mitkä arvot ja periaatteet ohjaavat PerhePesän toimintaa?
6. Mitä uutta tämä toimintamalli on tuonut perheiden tukemiseen?
7. Millaisena näette PerhePesän toiminnan tulevaisuudessa? Mitä kehittymismahdollisuuksia toiminnalla on? Jo olemassa olevien toimintojen edelleen kehittäminen? Onko jotain toimintoja joista on luovuttu?
8. Mikä tekee esittelymateriaalista informatiivisen, selkeän ja kiinnostavan?

1. Mikä on PerhePesä?
 - kuvaus PerhePesästä
2. Toiminnan arvolähtökohtia
 - perhelähtöisyys
 - monitoimijuus
 - yhteisöllinen vastuu
 - hoksaamisen kulttuuri
 - kumppanuus
 - verkostoituminen
 - ennaltaehkäisevä
 - matalankynnyksen toiminta
 - voimavaralähtöisyys
3. Toiminnan tavoitteet
 - lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen
 - vanhemmuuden tukeminen
 - yhteistyön rakentaminen alueen toimijoiden kanssa
 - osallistaminen ja aktiivisuus
4. Elementit joista PerhePesän toiminta koostuu
 - ohjaus
 - toiminnan kehittäminen yhdessä perheiden kanssa
 - palveluohjaus
 - yhdistystoiminnan vahvistaminen
 - perheiden omaehtoinen toiminta
 - työparitoiminta
 - monitoimijainen yhteistyö
5. Arvot ja periaatteet
 - Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvot ja toimintaperiaatteet
6. PerhePesän toiminnan kuvaus
 - perhekahvila
 - oleskelu
 - askartelukerho
 - ohjaaja ja ohjaajan rooli
 - vapaa yhdessäolo
 - vertaistuki
 - osaamisen ja tavaroiden kierrättäminen
 - perheiden tarpeista lähtevää toimintaa
 - maailmanmammat
 - yhteistyö
 - vierailijat
7. Yhteystiedot

Hei,

LIITE 4

PerhePesästä tehdään esittelymateriaali, jossa kuvataan PerhePesän toimintamalli. Esittelymateriaalia varten tarvitaan valokuvia esimerkiksi PerhePesässä tapahtuvista toiminnoista, joissa näkyy lapsia ja aikuisia. Kuvia voidaan käyttää myös erilaisissa tilaisuuksissa, jossa PerhePesän toimintaa esitellään sekä esittelymateriaali julkaistaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton verkkosivuilla.

Saako lapsestanne ja teistä ottaa valokuvia ja julkaista niitä edellä mainituissa yhteyksissä?

saa _____

ei saa _____

Lapsen nimi _____

Huoltajan nimi _____

Huoltajan allekirjoitus _____

Päiväys _____

1. Arvioi esittelymateriaalia. Mitä hyvää/kehittävää seuraavilla osa-alueilla mielestänne on?
 - Informatiivisuus

 - Kiinnostavuus

 - Selkeys

2. Arvioi ohjausryhmätyöskentelyä esittelymateriaalin tuottamistapana.
 - Mikä tuottamistavassa mielestänne toimi?

 - Mitä tekisitte toisin tämän kokemuksen perusteella?

3. Miten/millä tavalla voitte hyödyntää esittelymateriaalia tulevaisuudessa?

4. Muuta palautetta esittelymateriaalista ja sen tuottamisesta?

Kiitos paljon palautteesta,

Ystävällisin terveisin Hannele Kaakinen ja Susanna Venäläinen



OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS

I Toimijat		
Tekijä I (Opiskelija)	Etunimi	Sukunimi
	Hannele	Kaainen
		Koulutusohjelma
		Sosiaalian ko.
Tekijä II (Opiskelija)	Etunimi	Sukunimi
	Susanna	Venäläinen
		Koulutusohjelma
		Sosiaalian ko.
Tekijä III (Opiskelija)	Etunimi	Sukunimi
	Osoite	Sähköpostiosoite
	Puhelinnumero	Koulutusohjelma
Toimeksi- antaja I	Organisaation nimi	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	Puhelin	Sähköposti
Toimeksi- antaja II	Organisaation nimi	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	Puhelin	Sähköposti



Toimeksi- antaja III	Organisaation nimi	
	Mannerheimin Lastensuojeluliitto Pohjois-Pohjanmaan piiri ry	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	Hannakaarina Sarvela	
		Sähköposti
		hannakaarina.sarvela@mll.fi
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu I	Organisaation nimi	
	Oulun seudun ammattikorkeakoulu	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Pirkko Pietilä	Kiviharjuntie 8 90210 Oulu
	Puhelin	Sähköposti
		pirkko.pietila@oamk.fi
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu II	Yksikön nimi	
	Oulun seudun ammattikorkeakoulu	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Päivi Onkalo	Kiviharjuntie 8 90210 Oulu
	Puhelin	Sähköposti
		paivi.onkalo@oamk.fi
Oulun seudun ammattikorke- koulu III	Yksikön nimi	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Puhelin	Sähköposti
Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu	Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on Tekijällä. Ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan Tekijän käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat julkiset tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Jos opinnäytetyön tekeminen edellyttää salassa pidettävien tietojen tarkastelemista, laaditaan siitä tarvittaessa erillinen salassapitosopimus.	
Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus	Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyö raportoidaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseukseen (http://www.theseus.fi) tai Oulun seudun ammattikorkeakoulun Intraan. Opinnäytetyötoimijat päättävät raportointitavan opinnäytetyön valmistuttua. Tekijä, Toimeksiantaja ja Ohjaava opettaja sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.	
II Suunnitelma		
Opinnäytetyö	Aihe/työnimi	
	"Perhepesä - lämpöinen kuin oma koti" Esittelymateriaali	
	Kehittämis-/tutkimustehtävän tavoite ja tulos	
	Suunnitella ja tuottaa informatiivinen, kiinnostava ja selkeä esittelymateriaali Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry:lle järjestölähtöisestä matalankynnyksen paikasta, Perhepesästä.	



	Keskeiset menetelmät	
	Ohjausryhmäkeskustelu, Voimaperhe-hankkeen työpaperit, teorian tieto ja olemassaolevat asiakaspalautteet ja kuvat	
	Toimeksiantaja maksaa opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle työn tekemisestä	<input type="checkbox"/> Kyllä <input checked="" type="checkbox"/> Ei
	Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja	<input checked="" type="checkbox"/> Kyllä <input type="checkbox"/> Ei
	Toimeksiantaja hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan	<input checked="" type="checkbox"/> Kyllä <input type="checkbox"/> Ei
	Tarkempi selvitys opinnäytetyösuunnitelmassa <u>01.03.2013</u>	
Allekirjoitus	Hyväksyn opinnäytetyön toteutuksen ja ohjauksen Toimijat ja Suunnitelma -kohdissa esitetyllä tavalla.	
	Päivämäärä <u>1.3.2013</u>	Ohjaavan opettajan I allekirjoitus
	Päivämäärä <u>1.3.2013</u>	Ohjaavan opettajan II allekirjoitus
	Päivämäärä _____._____.20____	Ohjaavan opettajan III allekirjoitus
III Sopimusehdot		
Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin	<p>Valitaan A, B, C tai D.</p> <p>A <input checked="" type="checkbox"/> Käyttöoikeuden luovutus (ei muunteluoikeutta) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelijalle).</p> <p>Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita. Toimeksiantajalla ei ole oikeutta muuttaa opinnäytetyötä ilman Tekijän lupaa. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.</p> <p>Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa <u>31.12.2050</u> saakka.</p> <p>Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.</p> <p>B <input type="checkbox"/> Käyttöoikeuden luovutus (sisältää muunteluoikeuden) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelijalle).</p> <p>Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita sekä tehdä siihen levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.</p> <p>Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____, _____, 20____ saakka.</p> <p>Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.</p> <p>C <input type="checkbox"/> Taloudelliset tekijänoikeudet luovutetaan kokonaan toimeksiantajalle Tekijä (Opiskelijalla) luovuttaa Toimeksiantajalle kaikki opinnäytetyöhön ja sen tuloksiin liittyvät taloudelliset tekijänoikeudet. Toimeksiantajalla on oikeus luovuttaa tämän sopimuksen mukaiset oikeudet edelleen kolmannelle osapuolelle Tekijää kuulematta ja tehdä levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset.</p> <p>Oikeuksiensiroon sisältyy, mutta ei rajoitu, kaikki oikeudet muuntaa, välittää, esittää julkisesti ja levittää tallennetta, siirtää se toiselle medialle ja valmistaa kopioita (myös otteita) esittämistä, myyntiä, vuokraamista tai muuta levittämistä varten hyödyntämällä sähköistä, analogista- tai digitaalitekniikkaa, cd- ja dvd-formaatteja, multimediaa, printtimediaa, tietoverkkoja ja videovuokrausjärjestelmiä ja muita vastaavia teknologisia ratkaisuja jakelutavasta riippumatta.</p> <p>Tekijä vakuuttaa, että hänellä on oikeus luovuttaa kaikki edellä mainitut oikeudet, ja että kyseiset oikeudet eivät Tekijän parhaan tiedon mukaan loukkaa kolmannen osapuolen oikeuksia.</p> <p>Toimeksiantaja luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.</p> <p>D <input type="checkbox"/> Tekijänoikeuksista sovitaan erikseen Tekijä ja Toimeksiantaja ovat sopineet opinnäytetyön ja sen tulosten tekijänoikeuksista luovuttamisesta seuraavaa:</p>	



Korvaukset	Valitaan E, F tai G.	
	E <input type="checkbox"/> Korvauksena tehdystä työstä ja/tai tekijänoikeuksien luovuttamisesta Toimeksiantaja maksaa Tekijälle _____ € korvauksen _____,20 _____ mennessä.	
	F <input type="checkbox"/> Korvauksesta on sovittu erikseen.	
	G <input checked="" type="checkbox"/> Tekijälle ei makseta korvauksia tehdystä työstä eikä tekijänoikeuksien luovuttamisesta.	
	Työsuhde Mahdollisesta työsuhteesta Toimeksiantaja ja Tekijä sopivat erikseen. Opinnäytetyötä tekevät opiskelijat ovat Oulun seudun koulutuskuntayhtymän/Oulun seudun ammattikorkeakoulun tapaturmavakuutuksen piirissä, mikäli heillä ei ole työsuhdetta opinnäytetyön Toimeksiantajaan.	
Opinnäytetyön kustannukset	Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat Toimeksiantaja ja Tekijä keskenään. Ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.	
Allekirjoitukset	Olemme sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta tässä sopimuksessa sovitulla tavalla. Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika on <u>30.11.2013</u> .	
	Päivämäärä <u>01.03.2013</u>	Tekijän I (Opiskelijan) allekirjoitus
	Päivämäärä <u>01.03.2013</u>	Tekijän II (Opiskelijan) allekirjoitus
	Päivämäärä _____,20____	Tekijän III (Opiskelijan) allekirjoitus
	Päivämäärä <u>14.3.2013</u>	Toimeksiantajan I allekirjoitus
	Päivämäärä _____,20____	Toimeksiantajan II allekirjoitus
	Päivämäärä _____,20____	Toimeksiantajan III allekirjoitus